

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА**

∨ *В Україні набув чинності Закон України
«Про медіа»*

- **МІЖНАРОДНЕ ПРАВОСУДДЯ**

∨ *Питання ратифікації Римського статуту
Міжнародного кримінального суду для України*

- **ЕКОНОМІКА**

∨ *Законодавчі ініціативи щодо врегулювання
діяльності домогосподарств без реєстрації
ФОП*

№ 7 (249) КВІТЕНЬ 2023

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 7 (249) 2023

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України В. Зеленський підписав
Закон України про євроінтеграцію
та дерегуляцію авіагалузі 3
Президент України В. Зеленський підписав
Закон України щодо масштабної реформи
рибної галузі..... 4

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Чернявська Л.
В Україні набув чинності Закон України
«Про медіа» 4
Волошин Д.
Питання ратифікації Римського статуту
Міжнародного кримінального суду для
України в умовах війни..... 14
Кривецький О.
Законодавчі ініціативи щодо врегулювання
діяльності домогосподарств без реєстрації
ФОП..... 19

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *..... 21

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України В. Зеленський підписав Закон України про євроінтеграцію та дерегуляцію авіагалузі

Президент України В. Зеленський підписав Закон, який запроваджує низку європейських стандартів у галузі цивільної авіації України, зокрема, спрощує держрегулювання та створює передумови для якнайшвидшого відновлення діяльності вітчизняних авіаперевізників та аеродромів.

Про це повідомляє пресслужба Мінінфраструктури.

У відомстві підкреслили, що нові зміни адаптують українське законодавство до норм ЄС у сфері цивільної авіації, положень Регламенту (ЄС) 2018/1139 та Угоди про Спільний авіаційний простір.

Наразі лише одна із чотирьох пасажирських вітчизняних авіакомпаній продовжує працювати за кордоном.

«Відновлення галузі потребує рішень вже сьогодні, щоб компанії які готові будуть літати в Україні одразу після нашої перемоги, працювали вже за оновленими правилами. Ухвалений закон – про можливість для максимально швидкого відновлення авіасполучення, як тільки це дозволить безпекова складова», – наголосив заступник міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України С. Деркач.

Закон містить такі основні положення:

– спрощення процедури видачі сертифіката льотної придатності і дозволу на виконання польотів для окремих імпортованих в Україну повітряних суден;

– якщо літак сертифіковано в Європейській Агенції Безпеки Авіації (EASA), то не потрібно проходити повторну сертифікацію в Україні;

– виключення необхідності отримання прав на експлуатацію повітряних ліній українськими авіаперевізниками для виконання регулярних повітряних перевезень в Україні та за кордоном, це стосується й чартерних перевезень в Україні.

«Отримання аналогічного дозволу не передбачено в країнах ЄС. Тобто сертифікованому авіаперевізнику для початку виконання комерційних польотів в Україні достатньо погодження слотів в національних аеропортах. Отримувати відповідне право на експлуатацію повітряної лінії тепер не буде необхідно», – пояснили в Мінінфраструктури.

Також Закон передбачає перехід на декларативний принцип відповідності підприємствами та організаціями, які здійснюють наземне обслуговування в галузі цивільної авіації.

Раніше передбачалася сертифікація, яка займала від 3 до 6 місяців. Змінами скасовується сертифікація, але необхідно подати пакет документів, що підтверджує відповідність вимогам законодавства, і можна одразу працювати.

Також у Законі виключається положення щодо необхідності сертифікації суб'єктів господарювання, що надають агентські послуги з продажу повітряних перевезень. Ця норма стосується суб'єктів, які готуються персонал для організації чи продажу повітряних перевезень (*Економічна правда* (<https://www.epravda.com.ua/news/2023/04/25/699465/>). – 2023. – 25.04).

Президент України В. Зеленський підписав Закон України щодо масштабної реформи рибної галузі

Президент України В. Зеленський 21 квітня підписав Закон України щодо вдосконалення державного регулювання в галузі рибного господарства, збереження та раціонального використання водних біоресурсів та сфері аквакультури.

Відповідний законопроект № 7616, нагадаємо, Верховна Рада України прийняла в цілому 21 березня. Як зазначається на сторінці документа на сайті парламенту, 24 квітня відбулося вже розсилання підписаного акту. Утім, наразі він ще не набув чинності: це має статися з дня, наступного після дня офіційного опублікування.

Як підкреслюють у Державному агентстві меліорації та рибного господарства, цей Закон започатковує наймасштабніші зміни у рибному господарстві за часів незалежної України.

«Цей євроінтеграційний документ спрямований на створення сприятливих умов ведення рибного бізнесу в Україні і є надзвичайно важливим для системного реформування рибного господарства. Він дасть змогу докорінно змінити ситуацію в галузі та стане поштовхом для її розвитку», – зазначив виконуючий обов'язки голови агентства І. Клименок.

Він вказав, що законопроект розроблявся для максимального врахування побажань всіх гравців ринку, а також гармонізації законодавства України з нормативною базою країн ЄС, висловивши вдячність всім, хто

долучився до напрацювання цього документа та впевненість, що галузь відчує перші позитивні зміни від його реалізації вже цього року.

При цьому, за словами чиновника, у відомстві наразі працюють над розробкою цілого пакету законодавчих реформ, що дозволять «покращити становище українського рибного господарства вже сьогодні».

Нагадаємо, що прийнятий Закон покликаний запровадити інноваційні методи державного управління та сучасні механізми цифровізації галузі рибного господарства, зокрема, шляхом створення Єдиної державної електронної системи управління галуззю та запровадження самого механізму декларування права на рибальство в електронній формі.

Також він передбачає створення передумов для простежуваності походження водних біоресурсів; забезпечення всіх риболовних суден засобами дистанційного контролю; уніфікацію всіх видів спецвикористання водних біоресурсів для наукових цілей.

Крім того, документ встановлює законодавчі вимоги до рибоприймальних пунктів, як вагомого важелю для обліку виловлених водних біоресурсів і продукції з них та врегульовує орендні правовідносини та спрощую процедури надання в оренду гідротехнічних споруд для здійснення аквакультури (*Delo.ua (https://delo.ua/agro/zelenskii-pidpisav-zakon-pro-masstabnu-reformu-ribnoyi-galuzi-415833/)*. – 2023. – 24.04).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Л. Чернявська, мол. наук. співроб., НЮБ НБУВ

В Україні набув чинності Закон України «Про медіа»

31 березня набув чинності Закон України «Про медіа» № 2849-ІХ, який Верховна Рада України ухвалила 13 грудня 2022 р. Як відомо, ухвалення цього Закону є однією з вимог для вступу України до ЄС. Документ

став першим серйозним оновленням медійного законодавства з 1991–1993 років. Його підготовку супроводжували бурхливі дискусії, значну частину вимог європейського законодавства та зауважень зацікавлених

сторін було враховано, проте залишилися і не взяті до уваги побажання. Новий Закон змінює підхід до взаємин держави з ринком і охоплює більше технологій постачання контенту, ніж було раніше (адже в 90-х не було онлайн-медіа та відеоплатформ). У зв'язку з набранням чинності нових правил медіарегулювання втратили чинність такі закони: «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»; «Про інформаційні агентства»; «Про телебачення і радіомовлення»; «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»; «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації»; «Про захист суспільної моралі».

Закон України «Про медіа» розроблено й ухвалено на виконання вимог Європейського Союзу до України, зокрема для подолання надмірних приватних інтересів у медіапросторі України, впровадження в українському законодавстві положень Директиви Європейського парламенту і Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіапослуги від 10 березня 2010 р. зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 р., зміцнення незалежності національного регулятора. Впровадження вказаних положень є однією з умов надання Україні статусу кандидата в члени Європейського Союзу.

Серед новацій Закону:

- регулятор, який працюватиме зі всіма видами медіа;
- посилення протидії російській агресії у медійній сфері;
- особливі повноваження для регулятора та механізми взаємодії між регулятором та медіа під час воєнного стану;

- регулювання онлайн-медіа, що поєднує ліберальні підходи (добровільна реєстрація) з відповідальністю за порушення обмежень щодо змісту інформації (незалежно від того, зареєстроване медіа чи ні). За реєстрацію медіа отримують переваги: статус медіа та його журналістів, зменшені санкції тощо;

- чіткий перелік інформації, яка підлягає обмеженням (у т. ч. інформації, яка може заподіяти значну шкоду фізичному, психічному або моральному розвитку дітей);

- порядок та процедуру припинення використання стандарту аналогового телевізійного мовлення;

- вичерпний перелік суб'єктів у сфері медіа та структуровані вимоги до них;

- механізм співрегулювання;

- інститут публічних аудіовізуальних медіа, який охоплюватиме не тільки суспільного мовника, а й реформу комунальних місцевих телерадіоорганізацій;

- реформу повноважень Національної ради з питань телебачення і радіомовлення для інституційного підсилення регулятора;

- реформу відповідальності: чутливіша диференціація санкцій залежно від виду медіа та вчиненого порушення, ефективніший механізм застосування санкцій;

- упорядкування медіазаконодавства.

Закон вводить у законодавче поле поняття онлайн-медіа та передбачає, що сайти та газети можуть реєструватися добровільно. При цьому ті газети, які вже зареєструвалися, аби і далі залишатися в статусі зареєстрованих повинні протягом року після набуття чинності цим законом, тобто до 31 березня 2024 р. повторно зареєструватися. В іншому разі вони можуть продовжувати працювати, однак вже як незареєстровані медіа.

ЦЕНТР ДЕМОКРАТІЇ ТА
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

КОГО РЕГУЛЮЄ МЕДІЙНИЙ ЗАКОН

ВИД СЕРВІСУ	СУБ'ЄКТ	ПРОДУКТ
радіомовлення <i>(лінійний аудіальний медіа-сервіс)</i>	суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа	радіоканал
телевізійне мовлення <i>(телемовлення, лінійний аудіовізуальний медіа-сервіс)</i>		телеканал
аудіальний медіа-сервіс на замовлення <i>(нелінійний аудіомедіа-сервіс)</i>		каталог програм
аудіовізуальний медіа-сервіс на замовлення <i>(нелінійний аудіовізуальний медіа-сервіс)</i>		каталог програм
друковане медіа	суб'єкти у сфері друкованих медіа	щось паперове
онлайн-медіа	суб'єкти у сфері онлайн-медіа	щось НЕпаперове
		сторінка в соцмережі* <i>*якщо дуже хочеться</i>
Сервіс доступу до телеканалів/радіоканалів	провайдери аудіовізуальних сервісів	пакетів телеканалів і радіоканалів
Сервіс платформи спільного доступу до відео	провайдери платформ спільного доступу до відео	відеоплатформа "ІЖАК" * <i>*назва вигадана</i>
Сервіс пакетування та розповсюдження телеканалів в ефірній багатоканальній мережі DVB- T2	постачальники електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного спектра	пакетів телеканалів та радіоканалів DVB- T2 у визначеному мультиплексі

Передбачена можливість і добровільної реєстрації блогерів. Автори документа запевняють, що лише в разі реєстрації блогери потраплять під регулювання Нацради.

Перевагою реєстрації онлайн-медіа є менш суворі санкції за аналогічні порушення у порівнянні з незареєстрованими медіа та можливість отримати грант від держави. Однак фінансові операції онлайн-медіа з більшою ймовірністю потрапляють додатково під моніторинг Нацради з питань телебачення та радіомовлення.

Закон визначає, що в разі, якщо серед власників чинних медіа буде виявлено пов'язаних осіб з РФ, то реєстрація таких медіа скасовується Нацрадою. Спрощено і процедуру анулювання ліцензії підсанкційних медіа.

Крім цього законодавець надав право Нацраді видавати заборону на тимчасове поширення сайтів, тобто можливість їх закрити. Автори запевняють, що закрити без суду будуть лише незареєстровані ЗМІ. Ст. 116 Закону України «Про медіа» визначає, що незареєстрований сайт можуть закрити в разі якщо його штрафували 5 разів протягом місяця за значні порушення (поширення інформації, яка принижує державну мову, відмова у проведенні перевірки Нацрадою тощо), за умови, якщо ці штрафи не було скасовано. Водночас Закон чітко не прописує порядок застосування санкцій, що, як зазначають експерти, потенційно даватиме можливості Нацраді зловживати санкційним інструментарієм. Також серед санкцій, які залишаються у розпорядженні Нацради, є штрафи.

Ще однією новелою Закону стали можливість розгляду справ проти медіа у суді протягом 2 днів. Зазначається, що прискорені суди проти медіа будуть відбуватися лише за наявності загрози національній безпеці та з метою запобігання заворушенням. Чи будуть застосовувати цю норму дійсно у виключних випадках покаже час.

Закон визначає Національну раду з питань телебачення і радіомовлення органом державного регулювання діяльності медіа, а також органом нагляду у цій сфері.

Конкретизовані також вимоги до прозорості структури власності та контролю медіа, окрім того, документ визначає особливості правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії.

Нацрада може не лише реєструвати медіа, а й закрити – без рішення суду. Причиною може бути подача ліцензіатом недостовірних відомостей про свого бенефіціара (кінцевого власника), а також, якщо структура власності компанії не відповідає Закону.

Також тепер законодавчо врегульовано питання щодо діяльності каналу «Рада». Він стає державним і має забезпечувати трансляцію засідань парламенту. Під час воєнного стану й обмеження прямих трансляцій, канал викладає записи у день проведення пленарного засідання.

Основні цілі Закону – збалансувати правила гри для всіх учасників, а також перехід до парадигми партнерства між ринком і державою, де ринок виробляє і погоджує правила, а в разі порушень держава спочатку попереджає, а лише потім починає штрафувати. Перевагою нового Закону стане також перехід до електронного документообігу: у 2024 р. має з'явитися електронний кабінет, однак точна дата змін поки невідома, оскільки це пов'язано з фінансуванням регулятора.

Паралельно із впровадженням Закону України «Про медіа» триває підготовка ще двох дотичних законів, які стосуються медіа: про рекламу і про зміни до виборчого законодавства. Обидва законопроекти вже напрацьовані.

Загалом українські експерти, зокрема голова громадської організації «Детектор медіа» і член Ради коаліції Реанімаційного пакету реформ Н. Лигачова та директор директорату з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки Міністерства культури та інформаційної політики Г. Красноступ, ухвалення Закону України «Про медіа» називають головною подією року і великим кроком на шляху до євроінтеграції.

Виконавча директорка Національної асоціації медіа К. М'яникова (член робочої групи) до важливого позитиву Закону віднесла те, що він регулює всі види медіа, частина з яких раніше була поза правовим полем.

Як відзначив міністр культури та інформаційної політики України О. Ткаченко, Україна йшла до цього Закону понад 10 років. Документ забезпечує прозорість медійного простору та реалізує права на свободу вираження поглядів, отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації та її вільного поширення. Цей Закон є важливим кроком не лише на шляху вступу до Євросоюзу, а й посилює український інформаційний фронт у боротьбі з російською пропагандою.

Як зазначає українська політична діячка, журналіст, експерт у сфері комунікацій Є. Кравчук, прийняття цього Закону стало одним з найважливіших парламентських досягнень року.

Серед найбільш важливих новацій вона відзначила те, що, по-перше, цей Закон спрямований на посилення захисту інформаційного простору України від впливу держави-агресора. Він містить обмеження діяльності російських медіа, власниками яких є громадяни РФ. Також Закон забороняє поширення матеріалів, що ставлять під сумнів територіальну цілісність України та містять пропаганду на користь держави-агресора та її органів влади.

По-друге, Закон створює базу для подальшого посилення позицій державної мови у медіа. Зокрема, у ньому прописані визначення україномовної програми та фільму. А мінімальна частка української мови на національному телебаченні поступово збільшиться із 75 % до 90 % – і не в липні 2024-го, як планувалося спочатку, а вже у лютому того ж року.

По-третє, дія цього Закону поширюється на онлайн-медіа. Він дає визначення платформам спільного доступу до інформації (Facebook, Twitter), до відео (YouTube) і OTT-платформам. Хоча новий Закон і не зобов'язує блогерів реєструватися, для YouTube-блогерів є можливість добровільної реєстрації, якщо вони хочуть офіційно називатися медіа і добровільно підпадати під дію Закону, отримавши статус журналістів і законодавчий захист своєї роботи.

Ще одна новація стосується тих випадків, коли зареєстровані медіа припускаються

порушень. Новий Закон запровадив систему приписів: це не санкції, а система інформування про помилки. Лише коли медіа має багато нескасованих приписів, тоді регулятор переходить на стадію штрафів. І лише якщо штрафів буде чимало, а порушення системні та значні – регулятор звернеться до суду.

Є. Кравчук відзначила, що відтепер позбавити телеканал ліцензії чи заблокувати зареєстроване онлайн-медіа можна лише через суд. Вона підкреслила, що цей механізм дає більші гарантії свободи слова, ніж у низці європейських держав. У багатьох країнах ЄС регулятор може позбавити медіа ліцензії без суду, а вже потім медіа може оскаржити його рішення в суді.

Виняток зроблено лише для анонімних інтернет-сайтів. Їх Нацрада може заблокувати своїм рішенням без попереднього звернення до суду, якщо вони систематично поширюватимуть заборонений контент. Утім, навіть такі медіа матимуть змогу оскаржити заборону постфактум.

Ще одна дотична і приємна для медіа новація: дозвіл на супутникове мовлення суттєво подешевшає, а ліцензія замінюється на простішу за процесом реєстрацію.

Крім цього, окремим блоком змін передбачена можливість для суспільного мовлення робити спільні проєкти з іншими компаніями.

Важливою новацією документа експерти також називають створення органів співрегулювання. Тобто запровадження спільного регулювання у сфері медіа за участі Нацради з питань телебачення та радіомовлення та обраних представників медіасфери.

Це взагалі новий для України інститут, який передбачає дві основні функції: створення і виписування кодексів мовлення щодо контентних обмежень. Тобто самі медіа разом з регулятором виписуватимуть кодекси, що міститимуть всі нюанси мовлення. Наприклад, заборону на поширення інформації, яка підбурює до насильства стосовно певних груп або утисків: визначатиме, коли саме це можна вважати підбурюванням, коли утисками, коли поширювану інформацію можна назвати закликком, чи це мова ворожнечі тощо.

Водночас деякі експерти зазначають, що хоча теоретично орган співрегулювання впливає на виписування штрафів та інших санкцій щодо медіа, однак Закон дозволяє регулятору проігнорувати напрацювання органу. Так само Нацрада може вчинити і з іншими напрацюваннями стосовно питань медіарегулювання. Тобто знівелювати саму ідею співрегулювання.

Голова Національної ради з питань телебачення і радіомовлення О. Герасим'юк зазначила, що згідно із новим Законом Нацрада стала конвергентним регулятором медіа, тобто відтепер вона контролює не тільки телебачення та радіо, а й друковані видання, інтернет-медіа, медіасервіси. Наприклад, Нацрада не може регулювати чи впливати на YouTube, але може спілкуватись з адміністрацією таких платформ і вживати заходів, якщо через YouTube поширюються в Україні ворожі заклики чи мова ворожнечі тощо.

Крім цього, у питанні реагування на прояви поширення дискримінації і мови ворожнечі в медіа Національна рада з питань телебачення і радіомовлення співпрацюватиме з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Як зауважив член Національної ради, медіаюрист, один з розробників Закону О. Бурмагін, Закон України «Про медіа» передбачає два рівні мови ворожнечі. Перший належить до грубих порушень і стосується розпалювання ненависті і жорсткості до груп за національною, расовою, релігійною ознаками. Тут Національна рада може накласти спершу значний штраф, потім тимчасове обмеження на 14 днів за рішенням регулятора, і далі звернення до суду про повне блокування. Другий рівень – поширення висловлювань, що підбурюють до дискримінації чи утисків щодо окремих осіб та груп осіб на основі етнічного і соціального походження, громадянства, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності або за іншою ознакою. У цьому випадку для ухвалення рішення регулятором він має провести перевірку.

Цей Закон також передбачає декілька структурних змін і реформ. Одна з них –

це створення публічних аудіовізуальних медіа, тобто реформа комунальних телерадіоорганізацій. Це теж один з міжнародних обов'язків, з виконанням якого Україна до цього часу зволікала. Реформа спрямована на те, щоб забезпечити компанії від впливу власника та сприяти їхній незалежності. Мета – щоб вони могли доносити локальну інформацію до своєї аудиторії та бути інструментом діалогу всередині громад. Механізми запуску цієї реформи зараз напрацьовуються. До кінця червня Нацрада має розробити підзаконні акти, а також у червні буде обрано п'ять компаній, які візьмуть участь у пілотному проєкті реформування. Цей проєкт триватиме до жовтня. У листопаді Незалежна асоціація медіа планує розробити загальні рекомендації на основі цього досвіду, а вже з грудня організувати консультативну програму та школу для комунальних медіа.

Водночас, відзначаючи важливість прийнятих законодавчих змін, юрист, заступник директора Центру демократії та верховенства права, член Незалежної медійної ради, член робочої групи з розроблення закону І. Розкладай звернув увагу на те, що хоча новий Закон України «Про медіа» та набрав чинності 31 березня цього року, для впровадження його норм знадобиться десятиліття.

Зокрема, до 30 квітня 2023 р. РНБОУ має передати до Міністерства культури та інформаційної політики України перелік осіб, що створюють загрозу нацбезпеці України (п. 29 Перехідних положень), до 30 вересня цього ж року планують погодити структури власності медіа, а також з 30 вересня – почати створення органів співрегулювання.

Окрім цього, до 1 січня 2024 р. мають затвердити Стратегію Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на 2024–2026 роки.

31 березня 2024 р. набирають чинності повні санкції щодо онлайн-медіа (п. 14 Перехідних положень). З 1 січня 2024 р. наберуть чинності норми закону щодо обсягів програм державною мовою. А 31 березня 2024 р. – закінчення строку реєстрації нелінійних медіа (насамперед це VOD-сервіси, які зараз взагалі не регулюються),

що діють на момент набрання чинності норм Закону України «Про медіа».

Також 31 березня 2024 р. – кінцевий термін реєстрації друкованих медіа, а інформаційні агентства мають визначитися зі своїм статусом: їхні реєстраційні документи втратять чинність. Затвердження критеріїв онлайн-медіа має відбутися через рік після набрання чинності Законом.

До 30 вересня 2024 р. триватиме реєстрація іноземних лінійних медіа, що походять із країн поза ЄС. До 31 березня 2025 р. потрібно подати заяви про внесення фільмів до Державного реєстру фільмів.

1 січня 2026 р. наберуть чинності норми щодо обсягів програм незалежних студій виробників.

І. Розкладай зазначив, що через війну норми щодо обсягів європейського продукту, яких вимагає Європейська директива про аудіовізуальні сервіси, стануть чинними лише 1 січня 2031 р. Юрист також передбачає й появу певного пакета поправок до Закону України «Про медіа».

Щодо питань про обмеження новим Законом свободи слова, то, як відзначив медіаюрист Лабораторії цифрової безпеки та Комісії з журналістської етики, член робочої групи з написання Закону України «Про медіа» М. Дворовий, новий Закон кодифікує контентні обмеження, що вже наявні в чинному законодавстві, та формує з них єдину і більш зрозумілу систему. Водночас вперше в історії України створюється механізм притягнення до відповідальності онлайн-медіа та друкованих медіа, а також певних категорій аудіовізуальних медіа (VOD-платформи) за поширення ними протиправного контенту.

Це є певним обмеженням свободи слова з точки зору правомірності обмежень свободи вираження поглядів, але такі обмеження є необхідними в демократичному суспільстві. Тож Закон посилює відповідальність для онлайн- та друкованих медіа лише у разі систематичного порушення законодавства, хоча остаточно припинення їх діяльності в будь-якому разі відбувається через судові рішення (єдиний виняток – анонімні

онлайн-медіа). Права ж журналістів у контексті нового Закону, наголосив М. Дворовий, залишаються незмінними.

Як зазначив І. Розкладай, на жаль, український регулятор до цього моменту є «найслабшим у Європі»: йдеться про відсутність широких повноважень щодо застосування санкцій, які має британський Ofcom чи французький або німецький регулятори. Також наявна проблема з урізанням бюджету Нацради, яка із набуттям чинності Закону зобов'язана розширити свій функціонал. Зрозуміло, що Україна ніколи не матиме нормального медіаринку без надання регулятору нормального функціонала та здійснення контролю за його діяльністю, щоб виключити зловживання повноваженнями.

На аспекти, що стосуються гарантій незалежності українського регулятора вказували як європейські, так і українські експерти. Зокрема, згаданий раніше І. Розкладай, а також очільник Української Гельсінської спілки з прав людини О. Павліченко та народний депутат України М. Княжицький наголошують: Закон запрацює лише за умови незалежності регулятора. Побоювання щодо незалежності Нацради у багатьох експертів пов'язані з тим, що цього року регулятору не дають достатньо фінансового ресурсу, тому впровадження певних новацій – під питанням. О. Павліченко крім цього зауважує, що впровадження прийнятого документа ускладнює його надто великий обсяг і перевантаження перехідними положеннями. А М. Княжицький звертає увагу на посилення державного телебачення в Україні, що, на його думку, є неприпустимим відповідно до стандартів Ради Європи.

М. Дворовий зазначив, що наразі неможливо кардинально змінити механізм створення Нацради, бо він прописаний в Конституції України, і зміни на період воєнного стану не можливі. Натомість в Законі прописано процедуру призначення членів Нацради, яка має зробити цей процес максимально прозорим і справедливим.

Оцінюючи прийнятий Закон, перший секретар Національної спілки журналістів України (НСЖУ) Л. Куш до позитивів документу віднесла впровадження Євродирективи про

аудіовізуальні сервіси та впровадження регуляції медіа в умовах збройної агресії. До недоліків – гіпотетичну можливість використання Нацради в політичних цілях.

На думку програмного директора ГО «Детектор медіа», секретаря Наглядової ради Суспільного мовлення В. Міського, ухвалення Закону – це лише початок реформи медіа. Він зазначив, що новий законодавчий акт містить норми, які мають покращити роботу Суспільного мовника. Водночас В. Міський зауважив на ризику повернення у законодавче поле державних мовників, що суперечить стандартам Ради Європи.

Крім того, експерти наголошують, що для того, аби новий Закон почав діяти, як передбачено всіма його статтями, потрібно прийняти якісні підзаконні акти. О. Бурмагін зауважив, що вже підготовлено близько 30 з них. Вони будуть оприлюднені для обговорення, яке триватиме місяць. 14 проєктів підзаконних актів до Закону України «Про медіа», що стосуються реєстрації, ліцензування та моніторингу медіа, вже винесено на обговорення громадськості.

Голова Наглядової ради Суспільного та представниця «Детектор медіа» С. Остапа наголосила на важливості максимальної публічності введення підзаконних актів. Адже і в більш мирний час впровадження таких законів є величезним стресом. А під час воєнного стану та поготів.

Взагалі Закон України «Про медіа» викликав різні реакції у медіаспільноті. Ще на етапі розгляду законопроект розкритикувала Міжнародна федерація журналістів (МФЖ), але привітали Репортери без кордонів. Розкритикували окремі журналісти, але підтримали окремі громадські організації.

Зокрема, законопроект критикувала переважна більшість редакторів друкованих ЗМІ. Член правління Інтернет Асоціації України М. Тульєв заявляв, що у разі ухвалення законопроекту про медіа Національна рада з питань телебачення і радіомовлення стане гіршою за російський Роскомнадзор установою.

Головне юруправління Верховної Ради України також зазначало, що у законопроекті

«Про медіа» недостатньо враховано конституційний припис щодо заборони цензури. До того ж, за оцінкою юруправління недостатньо враховані норми Директиви Європарламенту щодо статусу регулятора.

А Національна спілка журналістів України (НСЖУ) виступила із заявою, в якій піддала закону проєкт гострій критиці й закликала відкласти його розгляд до перемоги України в російсько-українській війні.

Після ухвалення Закону МФЖ продовжує заявляти, що нещодавно ухвалений документ ставить свободу та плюралізм українських медіа під загрозу. І з посиланням на НСЖУ – свого члена – називає нові повноваження Національної ради телебачення та радіомовлення «надмірними».

Українські експерти, зокрема, виконавча директор Інституту масової інформації О. Романюк та голова комітету Незалежної медіапрофспілки України С. Штурхецький пояснюють критику Закону України «Про медіа» з боку МФЖ тим, що МФЖ спирається виключно на позицію своїх членів. Якщо їхній член – НСЖУ – виступив з ініціативою критичної заяви, то вони автоматом її підтримують. «Репортери без кордонів» не мають таких обмежень, отримують інформацію з кількох джерел й аналізують її. Окрім того, у «Репортерів» є юрвідділ, який сам окремо вивчав це законодавство, у той час як в МФЖ такого відділу немає.

Разом з тим С. Штурхецький зазначає, що окремі положення прийнятого закону можуть відкинути Україну від європейських стандартів і стати загрозою для свободи слова.

Л. Куш зазначила, що під час розгляду нового медіазаконодавства в Україні НСЖУ постійно інформувала міжнародних партнерів про ризики для свободи слова, які може створити новий Закон. Загалом НСЖУ вітає втілення євродирективи про аудіовізуальні послуги і підтримує осучаснення медійного законодавства. Водночас висловлює стурбованість 1) політичною залежністю національного регулятора; 2) наданням йому повноважень регулювати також друковані і онлайн-ЗМІ – на тлі політичної залежності. Ці

головні застереження не були взяті до уваги під час розгляду законопроекту.

На думку переважної більшості експертів, питання того, чи створить новий Закон загрози для свободи слова, залежить від регулятора, який має довести свою незалежність і спроможність регулювати ринки, досвіду роботи на яких Нацрада не має (друковані видання і онлайн). Також залежить від уряду, який має затвердити підзаконні акти – критерії, процедури тощо. НСЖУ пильно стежитиме за розробкою цих документів і наполягатиме на тому, щоб такі документи не ухвалювалися без консультацій із практиками, зокрема з журналістами друкованих та онлайн-ЗМІ.

Закон «Про медіа», який Верховна Рада України ухвалила 13 грудня 2022 р., проаналізували й експерти Ради Європи. Загалом в експертному висновку щодо відповідності нового Закону «Про медіа» Директиві ЄС 2018/1808 про аудіовізуальні медіа-послуги (AVMSD) йдеться про те, що Закон «Про медіа» відповідає Директиві і стандартам РЄ. Водночас, за результатами експертної оцінки, документ містить деякі неузгодженості, які рекомендували виправити.

По-перше, це неузгодженість закону з Директивою щодо мови ворожнечі. Йдеться про озвучення причин, з яких особа потрапила «списку заборонених». Також перехідні положення передбачають, що ті імена, які вже є в «списку заборонених» на дату набрання чинності законом, залишаються в списку та не потребують повторного оцінювання. Проте, оскільки внесення до списку є серйозним обмеженням свободи вираження поглядів, має бути проведено повне переоцінювання кожної особи, навіть якщо її прізвище вже було в списку.

Водночас один з ініціаторів законопроекту М. Потураєв, голова парламентського комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, народний депутат від фракції «Слуга народу» відповідаючи на критику МФЖ зазначив, що навколо нового Закону «Про медіа» розгорнута дезінформаційна кампанія, яка спрямована на керівні інституції ЄС, уряди та політиків країн-членів Євросоюзу. Метою кампанії є примус

України до перегляду деяких фундаментальних положень закону через створення загрози «незаліку» цього пункту однієї з семи умов для початку переговорів щодо членства нашої держави у ЄС.

М. Потураєв навів декілька відверто неправдивих, на його погляд, тверджень із заяв-скарг.

Зокрема відвертою брехнею він назвав твердження, що відповідно Закону робота медіаорганізації може бути припинена без рішення суду або регулятора. Бо закон України, на відміну від законодавства більшості держав-членів ЄС, де національні регулятори мають значно більші права, чітко визначає, що обмежити роботу зареєстрованих медіа можна виключно на підставі судового рішення.

Інший неправдивим твердженням є те, що Закон надає державі право створювати державні медіа, що призведе до знищення незалежних медіа та монополізації у медіапросторі. Адже Закон прямо і без жодних компромісів забороняє державі та будь-яким державним органам бути засновниками та власниками будь-яких медіа. Виняток робиться лише для іномовлення, якому знов-таки прямо забороняється мовлення на території України; для радіомовлення Міністерства оборони – тимчасово, тільки на час війни і тільки у прифронтових районах; а також для парламентського телеканалу «Рада», робота якого має бути додатково обмежена окремим законом.

Маніпуляцією є також твердження, що Закон надав національному регулятору право регулювання всього медіапростору включно з соціальними мережами. Насправді регулятор буде мати справу із зареєстрованими медіа, до яких можуть належати і блогери, але виключно в разі, якщо вони самі схочуть отримати відповідний статус. Реєстрація для онлайн медіа також є добровільною.

Маніпулятивними є також закиди у «безпрецедентних, каральних та репресивних правах регулятора щодо медій», які начебто встановлюються цим Законом. Насправді права регулятора принципово не змінюються у порівнянні з первинним законодавством зразка ще 1994 р. Раніше ці права не викликали

жодного занепокоєння в міжнародних організаціях. Водночас європейські національні регулятори зазвичай мають більші права, ніж сьогодні отримає українській регулятор навіть у час війни на знищення України.

Маніпулятивним є й закид щодо недостатньої присутності серед членів українського національного регулятора представників журналістських професійних організацій. І це при тому, що щонайменше одного із членів нинішнього складу регулятора висунула Національна спілка журналістів України, а головою Нацради є людина з офіційним званням заслуженої журналістки і членкиня НСЖУ.

М. Потураєв і І. Розкладай також зазначають, що головною причиною критики Закону України «Про медіа» є те, що окремі представники керівництва певних українських журналістських організацій разом із тими ж міжнародними організаціями послідовно боролися і продовжують боротися проти заборони російських та проросійських медіа в Україні; заборони російських медіа у Європі та країнах демократичного, цивілізованого світу. Також експерти звертають увагу на те, що членом міжнародних журналістських організацій, які за підтримки своїх українських колег зараз намагаються дискредитувати та ревізувати Закон «Про медіа», досі є російський «Союз журналістів» із такими його відомими членами, як Д. Кісельов, В. Соловйов, О. Скабєєва та іншими воєнними злочинцями і пропагандистами геноциду українського народу. Жодного бажання позбавитись такого ганебного партнерства ці міжнародні організації не продемонстрували. Це надто політизована історія, метою якої є не дати Україні ефективно захищати український медіапростір.

Про критику нового Закону, як наслідок вибіркового і несистемного аналізу тексту законопроекту або свідомих маніпуляцій говорять також К. М'ясникова та директорка Лабораторії цифрової безпеки В. Володовська.

Підсумовуючи сказане, українські експерти зазначають, що лише після закінчення воєнного стану і здійснення необхідних змін статтей Конституції України щодо інформаційної сфери та повноважень органів влади можна

буде подумати над редизайном процедур призначення регулятора, побачити, як ітиме регулювання друкованих видань і онлайн-медіа і побачити, чи справді станеться сповзання до авторитаризму.

Але вже зараз очевидно, що цей Закон фактично дозволяє Україні вступити в європейський інформаційний простір, де діють спільні закони та правила. Адже Закон України «Про медіа» високо оцінений європейською комісією та отримав 9/10 балів. Зокрема, він досить добре узгоджується з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та стандартами РЄ в українському медійному законодавстві.

Переважна більшість експертів погоджуються – впровадження нових правил гри залежатиме від громадянського суспільства та діалогу влади із його представниками, щоб забезпечити безпечно та надійне медіа середовище (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний вебпортал Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2849-IX#Text>); Офіційний сайт Національної ради з питань телебачення і радіомовлення (<https://www.nrada.gov.ua/zakon-pro-media-shho-zminytsya-dlya-medijnykiv-spozhyvachiv-mediakontentu/>); <https://www.nrada.gov.ua/natsionalna-rada-obgovoryla-z-upovnovazhenym-verhovnoyi-rady-z-prav-lyudyny-spilni-zavdannya-u-protydyimovi-vorozhnechi-dyskryminatsiyi-v-media/>); <https://www.nrada.gov.ua/natsionalna-rada-nadaye-roz-yasnennya-shhodo-vprovadzhennya-zakonu-pro-media/>); <https://www.nrada.gov.ua/rada-yevropy-oprylyudnyla-ekspertnyj-vysnovok-zakonu-ukrayiny-pro-media/>); Інформаційний портал «Юридичний факт» (<https://www.yurfact.com.ua/fakty/v-ukraini-vtratyly-chynnist-shist-zakoniv-uzv-iazku-z-nabuttiam-chynnosti-zakonu-pro-media/>); Юридична практика (<https://pravo.ua/sohodni-nabuv-chynnosti-zakonu-ukrainy-pro-media-pro-perevahy-rozpovily-v-profilnomu-parlamentskomu-komiteti/>); «Судово-юридична газета» (<https://sud.ua/uk/news/publication/266150-vstupil-v-silu-zakon-o-media-chto-izmenitsya-dlya-onlayn-media-bloggerov-i-gazet/>); «Демектор медіа» (<https://>*

detector.media/rinok/article/208374/2023-02-26-desyat-nayvazhlyvishykh-novel-zakonu-pro-media/; <https://detector.media/infospace/article/209038/2023-03-17-yak-implementuvaty-zakon-pro-media-v-umovakh-nedofinansuvannya-natsrady/>; <https://detector.media/infospace/article/206665/2023-01-04-visim-prychyn-chomu-ievrozakon-pro-media-dobryy-i-odna-prychyna-chomu-ni/>; <https://detector.media/rinok/article/209984/2023-04-11-yak-komunalni-teleradiokompanii-mayut-perevtilyts-u-publichni-media/>; <https://detector.media/infospace/article/207159/2023-01-18-na-vprovadzhennya-norm-zakonu-pro-media-neobkhidno-blyzko-desyaty-rokiv-igor-rozkladay/>; <https://detector.media/infospace/article/206858/2023-01-10-novy-zakon-pro-media-pytannya-i-vidpovidi-v-ramkakh-roboty-garyachoi-linii-kzhe/>; <https://detector.media/infospace/article/207683/2023-02-03-ievropeyskyy-soyuz-pokhvalyv-ukrainu-za-zakon-pro-media/>; <https://detector.media/infospace/article/207432/2023-01-27-mizhnarodna-federatsiya-zhurnalistyv-rozkrytkuvala-zakon-pro-media-reaktsiya-ukrainskykh-mediynykiv/>); ЗМІ для змін (<https://cs.detector.media/reforms/texts/185040/2022-12-08-gromadski-organizatsii-zaklykaly-radukhvalyuty-novy-zakon-pro-media/>); ІНА «Українські Новини» (<https://ukranews.com/ua/news/924250-sogodni-nabuvchynnosti-skandalnyj-zakon-pro-media/>); Радіо Свобода (<https://www.radiosvoboda.org/a/zakon-pro-media-plyusy-minusy-zahrozyeksperty/32219915.html>); Телеканал Прямий (<https://prm.ua/v-ukraini-nabuvchynnosti-skandalnyy-zakon-pro-media-shcho-zminytsia/>); Факти (<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/polituka/20230331-derzhavnoyi-movy-na-telebachenni-pobilshaye-nabuvchynnosti-zakon-pro-media/>); Центр прав людини ZMINA (<https://zmina.info/articles/es-ne-podobalysyachorni-spysky-v-zakoni-pro-media-ale-mynapolyahaly-shcho-v-nas-viy-na-mediayurystchlen-natsrady-oleksandr-burmahin/>); <https://zmina.info/news/rada-yevropy-nadala-ekspertnyj-vysnovok-i-rekomendacziyi-shhodozakonu-pro-media/>)).

Д. Волошин, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду для України в умовах війни

На сьогодні постає актуальним питання міжнародного правосуддя для забезпечення притягнення до відповідальності осіб, яких звинувачують у вчиненні найтяжчих міжнародних злочинів. Актуальність даного питання визначається наступним:

- по-перше, з поширенням глобалізації та збільшенням міжнародного співробітництва, виникають нові форми злочинності, які не можуть бути ефективно вирішеними національними судами. Міжнародне правосуддя може заповнити цю прогалину та забезпечити захист прав людини та міжнародного права;

- по-друге, міжнародне правосуддя є важливим інструментом підтримки міжнародної правової системи та зміцнення

міжнародного права. Це допомагає підвищити довіру до міжнародних інституцій та розвиток стандартів правосуддя;

- по-третє, в світі продовжуються війни, конфлікти та інші форми насильства, під час яких вчиняються серйозні порушення міжнародного права, включаючи злочини проти людства, військові злочини та злочини проти миру. Міжнародне правосуддя може бути ефективним інструментом в боротьбі з такими порушеннями та допомогти встановити відповідальність за них.

Очевидно, що для України саме останній аспект є принципово важливим на нинішньому етапі. Зокрема, досить активним було обговорення нещодавнього кроку МКС,

коли Суд видав ордери на арешт російського диктатора В. Путіна та уповноваженої при ньому з прав дитини М. Львової-Белової через підозру у незаконній депортації українського населення, зокрема дітей (зафіксовано депортацію понад 16 тисяч дітей з Донецької, Луганської, Харківської та Херсонської областей). Затримати їх можуть на території країн, які ратифікували Римський статут МКС.

У заяві МКС наголошено, що існують достатні підстави вважати, що В. Путін несе індивідуальну кримінальну відповідальність за «військовий злочин незаконної депортації населення (дітей) і незаконне переміщення населення (дітей) з окупованих районів України до Російської Федерації», вчинений на окупованій території України. Вказується на вчинення цих діянь безпосередньо, спільно з іншими та/або через інших осіб, а також на відповідальність за те, що він не здійснював належного контролю за цивільними і військовими підлеглими, які скоїли ці діяння або допустили їхнє скоєння та які перебували під його ефективною владою та контролем, згідно з вищою відповідальністю.

За даними Офісу Генерального прокурора України, який передав МКС понад 40 томів матеріалів, загалом у провадженнях, в яких Офіс здійснює процесуальне керівництво, зафіксовано депортацію понад 16 тисяч дітей з Донецької, Луганської, Харківської та Херсонської областей. Проте реальна цифра може бути значно більшою.

Привертає увагу той факт, що незаконна депортація українців – не найсерйозніше звинувачення на тлі злочинів росіян в Україні, втім, воно виявилось «найпрактичнішим», оскільки саме в цій справі прокурор вже має достатню кількість доказів, включно із особистим «зізнанням» на камеру (маємо на увазі заяви у пропагандистському інтерв'ю, де В. Путін і М. Львова-Белова обговорюють депортації).

Підсумовуючи основні оцінки та висновки щодо ордеру, активно обговорювались фахівцями, виділимо основні з них:

– відтепер російський президент має офіційний статус підозрюваного у скоєнні

міжнародного злочину; арештів найближчим часом очікувати не варто, але це чіткий сигнал світу: російський режим є злочинним і його керівництво та поплічники будуть притягнуті до відповідальності;

– це потужний репутаційний удар із серйозними геополітичними наслідками аж до дипломатичної ізоляції РФ (хай і не абсолютної): 123 держави є сторонами Римського статуту і зобов'язані заарештувати злочинців, якщо хтось із них з'явиться на їхній території.

– вірогідність «мирних угод» із з воєнними злочинцями, як і підштовхування до подібного кроку України стрімко прямує до нуля.

Можна погодитись із висновком Генерального прокурора України А. Костіна щодо того, що «це історичне рішення для України та всієї системи міжнародного права».

Лідери низки країн, коментуючи ордер, підтвердили готовність своїх країн «виконувати свої зобов'язання згідно з міжнародним і кримінальним правом». Водночас варто пам'ятати, що далеко не всі держави зобов'язані виконувати ордер МКС, оскільки Римський статут не було «вбудовано» в національні правові системи.

Зупинимось детальніше на правових засадах, що їх встановлює Римський статут. Отже, він представляє собою міжнародний договір, який заснував Міжнародний кримінальний суд. Ухвалений на дипломатичній конференції в Римі 17 липня 1998 р. та набрав чинності з 1 липня 2002 р. Статут встановлює коло діяльності, юрисдикцію і структуру суду.

Римський статут був ухвалений шляхом голосування 120-ти держав, 7 висловилися проти, 21-на утрималась. Які саме країни проголосували проти, остаточно не відомо. Але цілком очевидно, що серед них були такі держави, як КНР, Ізраїль і Сполучені Штати, тому що згодом вони публічно висловили своє негативне ставлення. Спостерігачі та коментатори роблять припущення, що серед решти країн, які не підтримали Римський статут, можуть бути Індія, Індонезія, Ірак, Лівія, Катар, Російська Федерація, Саудівська Аравія, Судан і Ємен. Найбільше дослідники схиляються зараховувати до держав, які

проголосували проти Ірак, Лівію, Катар та Ємен.

11 квітня 2002 р. на особливих урочистостях, що відбулися в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй в Нью-Йорку, десять країн ратифікували Статут, внаслідок чого загальне число країн-підписантів досягло шістдесяти, що було найменшою кількістю, потрібною для приведення Статуту до чинності. Договір набув чинності 1 липня 2002 р. МКС може розслідувати лише ті злочини, які були скоєні після дати набуття ним чинності.

Римський статут являє собою підсумок багаторазових спроб створення національного та міжнародного трибуналу. Наприкінці XIX ст. міжнародна спільнота здійснила перші кроки до створення незмінних судів з національною юрисдикцією. Разом із Гаазькою міжнародною конвенцією миру, представники найбільших націй спробували узгодити закони війни та ввести обмеження на використання високотехнологічної зброї. По закінченню Першої світової війни та після ще більш тяжких злочинів, скоєних під час Другої світової війни, пріоритетним завданням стало переслідування осіб, відповідальних за злочини, які вважаються настільки важкими, що їх необхідно назвати «злочинами проти людства».

Заради дотримання основних принципів демократичної цивілізації, злочинці не можуть бути страчені на майданах або відправлені в табори. Натомість із ними поводяться саме як зі злочинцями, регулярно здійснюючи судовий розгляд, з наданням права на захист і презумпції невинності. З цього погляду, важливою подією в історії права став Нюрнберзький процес, після якого були підписані деякі договори, що й привели до розробки Римського статуту.

Згідно зі статутом, юрисдикція МКС охоплює такі злочини:

- злочин геноциду (намір знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу);
- злочини проти людяності (масштабне переслідування цивільного населення – вбивства, депортація, ув'язнення, катування, згвалтування тощо);

- воєнні злочини (порушення законів та звичаїв ведення війни, наприклад, жорстоке поводження з військовополоненими чи використання заборонених видів озброєння);

- злочин агресії (планування, підготовка, ініціювання або вчинення особою, яка може здійснювати контроль за політичними чи військовими діями країни або керувати ними, акту агресії, що за своїм характером, тяжкістю та масштабами є грубим порушенням Статуту ООН).

МКС може розглядати справи за низки умов:

- країна, яка звернулася до суду, підписала та ратифікувала Римський статут, а тому визнає юрисдикцію МКС;

- якщо певна держава не є учасницею статуту, вона може визнати юрисдикцію суду стосовно певного злочину через подання односторонньої заяви;

- Рада безпеки ООН передає справу до суду;

- прокурор може розпочати розслідування на підставі інформації про злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС.

Наразі підписантами Римського статуту є 137 країн світу. З них ратифікували документ 123 держави: 33 країни Африки, 19 країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону, 18 держав Східної Європи, 28 держав Латинської Америки та Карибського басейну та 25 країн Західної Європи.

Варто зазначити, що деякі країни, особливо ті, що мають сильні військові традиції або втручаються в суверенітет інших країн, є супротивниками Римського статуту і МКС. Серед таких країн можна назвати США, Росію, Китай, Індію, Ізраїль, Іран та інші.

Ці країни мають різні обґрунтування своєї позиції щодо Римського статуту, включаючи те, що вони вважають, що суд не має достатньої незалежності та може бути використаний для політичних мотивів, або що він може порушувати національний суверенітет та забезпечувати нерівність у передбаченні правосуддя.

Найбільш запеклим супротивником МКС є США. Попри те, що уряд США підписав Римський статут у 2000 р., вже 2002 р. він

відкликав свій підпис. Спочатку Б. Клінтон, підписуючи документ, пояснив, що США не збираються ратифікувати Римський статут, доки в повній мірі не ознайомляться з діяльністю МКС. Згодом адміністрація Дж. Буша-молодшого, маючи на меті захист власних військовослужбовців, взагалі відмовилась від участі в Римському статуті, назвавши його таким, що порушує національні інтереси та суверенітет США. Окрім того, у 2002 р. був ухвалений спеціальний Закон про захист американського персоналу за кордоном, котрий дозволив застосування військової сили для визволення будь-якого американського громадянина, або громадян країн союзників США, затриманих на території будь-якої держави. Водночас, США уклали низку двосторонніх угод, в котрих зобов'язали відповідні держави не видавати підозрюваних американських громадян Міжнародному кримінальному суду; у разі порушення цих домовленостей США припинять надавати військову допомогу та будь-яку іншу підтримку.

Необхідно зауважити, що Росія була однією з перших країн, яка ратифікувала Римський статут МКС у 2000 р. Однак у 2016 р. Росія повідомила про свій намір припинити свою участь у Римському статуті і вийти з МКС, саме після того, як суд в Гаазі прирівняв анексію Криму до міжнародного збройного конфлікту.

Варто зазначити, що Міжнародний кримінальний суд не здійснює розслідування щодо злочину агресії, вчиненого громадянами країни, яка не є учасницею Римського статуту. Це, зокрема, стосується злочину агресії РФ проти України. Саме тому виникла необхідність у створенні Спеціального міжнародного трибуналу над РФ за повномасштабну війну проти України.

Констатуємо, що Україна підписала Римський статут МКС 20 січня 2000 р., однак ще не ратифікувала його. На відміну від міжнародних судових органів, які за своєю природою є допоміжними засобами захисту прав і свобод людини і громадянина, МКС доповнює систему національної юрисдикції та може брати до свого провадження справи не тільки за зверненням держави-учасниці,

а й із власної ініціативи. Наприклад, коли держава, під юрисдикцією якої перебуває особа, підозрювана у вчиненні передбаченого Статутом злочину, «не бажає або не здатна проводити розслідування чи порушити кримінальне переслідування належним чином».

Можливість такого доповнення судової системи України до вересня 2016 р. не передбачалася розділом VIII «Правосуддя» Конституції України. У квітні 2014 р. Україна відповідно до п. 3 ст. 12 Римського статуту МКС, змогла звернутися лише з заявою про визнання юрисдикції МКС щодо злочинів режиму В. Януковича під час подій Революції Гідності. Разом із тим, після набрання чинності новою редакцією ст. 124 Конституції України у червні 2016 р., Україна може визнати юрисдикцію МКС на умовах, визначених Римським статутом МКС.

Варто зазначити, що ратифікація Римського статуту є зобов'язанням України згідно з Угодою про асоціацію з Євросоюзом (ст. 8 і 24), тому ЄС закликає нашу державу якнайшвидше виконати це зобов'язання.

Ратифікація статуту дозволить поширити юрисдикцію МКС на Україну. Наша країна стала б повноцінним учасником процесу в усіх структурах МКС, зокрема отримала б право вносити кандидатуру судді та брати участь у виборах прокурора суду.

Також ратифікація Римського статуту є важливим кроком для України з наступних причин:

- боротьба зі злочинами проти людства, що дозволить Україні залучати до відповідальності тих хто вчиняє злочини проти національної безпеки та громадського порядку;
- підвищення міжнародного престижу України, що засвідчить нашу готовність дотримуватися міжнародного права;
- підвищення захисту прав людини в Україні, що сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань нашої держави щодо цього питання;
- посилення довіри до судової системи України та створення можливості виконувати її обов'язки відповідно до міжнародних стандартів.

Але попри позитивні аспекти ратифікація Римського статуту Україною несе за собою й деякі негативні наслідки:

- можливість притягнення українських громадян до відповідальності. У разі ратифікації Статуту його юрисдикція буде поширюватись не тільки на державу-агресора, а й на саму Україну. Це означає, що українські громадяни також можуть бути притягнені до відповідальності Судом. Однак, це малоймовірно, зокрема МКС обмежений в своїх ресурсах, тому розслідування буде вестись проти злочинів представників вищих ешелонів влади (В. Путін, керівники «ЛНР», «ДНР» та інших військових організацій). МКС не притягатиме українських військових до кримінальної відповідальності за використання зброї та законне застосування сили через захист української землі. Притягнення до відповідальності українських громадян можливо лише у випадку скоєння геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів і злочинів агресії;

- сплата додаткового збору для роботи МКС. Його платять усі держави, які ратифікували Римський статут. Ці кошти направлені на забезпечення роботи суду. Розмір: еквівалент 200–225 тис. євро щорічно та додаткові внески, які здійснюються у разі розслідування злочинів Судом: оплата праці слідчих, захист свідків тощо (не є досить великим в масштабах держави порівняно із членськими внесками для забезпечення роботи інших міждержавних установ).

Важливо розуміти, що на сьогодні постає актуальним питання важливості ратифікації Римського статуту для України під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України, яке полягає в тому, що наша держава може звернутися до МКС з позовом про розслідування можливих військових злочинів та злочинів проти людяності, які скоєні внаслідок російської агресії в Україні. Це може допомогти встановити відповідальність за ці злочини та забезпечити справедливість для жертв конфлікту.

Також ратифікація Римського статуту дає Україні можливість боротися за захист прав

людей, що порушені внаслідок війни з Росією. Це може допомогти зменшити кількість порушень прав людини та запобігти вчиненню нових злочинів.

Крім того, ратифікація Римського статуту є показником того, що Україна прагне дотримуватися міжнародних прав людини та гуманітарного права, що є важливим елементом її міжнародного статусу.

Однак існує й думка, що до завершення повномасштабної війни ратифікація Римського статуту не на часі. Як зазначав заступник керівника Офісу Президента України А. Смирнов, існує ризик, що, згідно зі статутом, РФ спрямує масу заяв про начебто вчинення злочинів українськими військовими, зокрема зазначивши: «Я б, як мінімум, під час війни, до перемоги України питання ратифікації Римського статуту відклав би. Тому що, згідно з Римським статутом, спеціальні компетентні органи іноземних країн отримують купу заяв країни-агресора про начебто злочини, які вчиняються нашими військовими. І той самий Міжнародний кримінальний суд зобов'язаний буде давати оцінку цим подіям».

Міністр юстиції Д. Мальюська коментуючи це питання наголосив, що негайна ратифікація Римського статуту «практично нічого для нас не змінить з точки зору юрисдикції і тому відтермінування цього рішення не є критичним».

Також міністр додав, що Римський статут, який лежить в основі роботи МКС, Україна ратифікує після війни, тому що внаслідок внутрішніх проблем з комунікаціями в українських військових сформувалось хибна думка про цей документ, яку неможливо змінити в умовах воєнного стану.

Отже, ратифікація Римського статуту є важливим кроком для України на шляху до справедливості та відшкодування за понесені збитки під час війни з Росією. Зокрема це може допомогти нашій державі у притягненні до відповідальності осіб за скоєні військові злочини та забезпечити справедливість для жертв війни. Крім того, ратифікація Римського статуту може відіграти важливу роль у зміцненні міжнародної коаліції проти агресії Росії та

відновленні міжнародної правової системи, що може допомогти забезпечити стабільність та мир у регіоні та допомогти запобігти подібним конфліктам у майбутньому. Також ратифікація Римського статуту може сприяти зміцненню довіри міжнародного співтовариства до України, а також покращенню іміджу країни в очах світової спільноти.

Проте, варто зауважити, що ратифікація Римського статуту не є панацеєю на всі виклики, що стоять перед Україною в галузі прав людини та правосуддя. Для досягнення позитивних результатів, необхідно також змінювати законодавство та практику у сфері прав людини, підвищувати рівень свідомості та культури в галузі прав людини серед населення та інших суб'єктів правової системи, забезпечувати доступність правосуддя та ін. *(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Мультимедійна платформа іномовлення «УКРІНФОРМ» України (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3691757-so-take-rimskij-statut.html>); вебсайт «Espresso.tv» (<https://espresso.tv/mizhnarodniy-sud-u-gaazi-vidav-order-na-aresht-putina>,*

tv/u-avstrii-zayavili-shcho-areshtuyut-putina-v-razi-yogo-priizdu, <https://espresso.tv/mozhut-viniknuti-uskladnennya-braziliya-yaka-e-chlenom-mks-prokomentovala-mozhlivist-areshtu-putina>, <https://espresso.tv/u-orbana-zayavili-shcho-ne-zaareshtuyut-putina-yakshcho-vin-priide-na-teritoriyu-ugorshchini>); офіційний вебсайт української Вікіпедії (https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82_%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%83%D0%B4%D1%83); офіційний вебсайт «Факти» (<https://fakty.com.ua/ua/svit/svitovi-novyny/20230317-shho-take-rymskyj-statut-ta-do-chogo-tut-order-na-aresht-putina/>); офіційний вебсайт «Юридична ком'юні» (<https://legal100.org.ua/bills/ratifikatsiya-rimskogo-statutu/>); офіційний вебсайт «Радіо свобода» (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-maluska-ukraina-rymskyj-statut/31880061.html>).

О. Кривецький, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Законодавчі ініціативи щодо врегулювання діяльності домогосподарств без реєстрації ФОП

Наприкінці 2022 р. у Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств», згідно якого легалізується економічна діяльність домогосподарств, що зможе здійснюватися без звичної досі реєстрації статусу фізичної особи-підприємця. Метою законопроекту є закріплення в українському законодавстві суб'єктності за домогосподарством (домоекономікою) з одночасним забезпеченням його податковими та економічними пільгами, що призведе до активізації економічної діяльності населення та зростання доходів громадян.

Даним законопроектом передбачено здійснення підприємницької (економічної)

діяльності домогосподарством без реєстрації фізичної особи-підприємця, але лише за певних умов:

- подання річної податкової декларації домогосподарства;
- ведення такої підприємницької (економічної) діяльності лише членами домогосподарства;
- річний дохід від економічної діяльності домогосподарства не має перевищувати суму 8 млн грн.

Таким чином, навіть не реєструючи ФОП, дані суб'єкти все одно повинні будуть виконувати певні податкові зобов'язання, а саме: подавати звітність щодо своєї діяльності та дотримуватися лімітів обсягу доходу. Згідно

законопроекту, облік доходів домогосподарств буде здійснюватися у спрощеному вигляді відповідно Порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

До видів підприємницької (економічної) діяльності, яку дозволяється здійснювати без реєстрації фізичної особи-підприємця належать: перукарські та косметологічні послуги, юридичні консультації, послуги домашньої прислуги, догляд за хворими або немічними особами, надання індивідуальних уроків (репетиторство), індивідуальне виховання дітей (гувернерство), послуги з перевезення пасажирів автомобільним транспортом, діяльність у сфері ресторанного господарства, роздрібна торгівля продовольчими та непродовольчими товарами з лотків і на ринках та інші види робіт, до яких залучаються члени цього домогосподарства, крім видів діяльності, що підлягають ліцензуванню та відносяться до незалежної професійної діяльності відповідно Закону.

Також у документі визначаються принципи формування дохідної та витратної частини бюджетів домогосподарств. До витратної частини відносяться не лише витрати на ведення підприємницької (економічної) діяльності, а й витрати на утримання кожного члена домогосподарства у розмірі 60 % від середньомісячної заробітної плати за попередній рік. Водночас, визначається поняття «соціального трансферту», для отримання якого домогосподарство має скласти річну податкову декларацію. Обов'язковість декларування не стосується осіб, які отримують пенсійні виплати та стипендії. Такий механізм декларування гарантуватиме, зокрема, адресну допомогу тим, хто потрапив у складні життєві обставини та потребує державної підтримки, а також забезпечуватиме контроль за використанням публічних коштів (коштів Державного бюджету).

За словами голови Комітету ВРУ з соціальної політики Г. Третякової, прийняття даного Закону створить правові та економічні умови функціонування та збільшення доходів українських домогосподарств, адже світова практика свідчить, що найкращими

економічними агентами в ринкових економіках є, у першу чергу, домогосподарства (домоекономіка), які, за сприятливих умов та бажання власників, спроможні перетворювати свій мікробізнес на малий, середній та великий бізнес. На думку законотворців, проект закону є фундаментальним з точки зору вибудовування державної системи соціальної підтримки громадян, які потрапили у складні життєві обставини, заохочення домогосподарств (домоекономік) до економічної активності та зміцнення національної економіки в цілому. Водночас, на сьогодні визначення «сім'я» та/або «домогосподарство» у якості суб'єктів податкових відносин не передбачено в Україні на законодавчому рівні, що є бар'єром на шляху розвитку соціальної підтримки домогосподарства (сім'ї), тому даний документ має усунути цю прогалину. За цього, відповідно до проекту закону, введення так званого «сімейного оподаткування» не означатиме встановлення спеціального податкового режиму, а передбачає введення відповідного механізму у вже діючу систему оподаткування доходів фізичних осіб.

Пропонований законопроект набув широкого обговорення у суспільстві. Так, за твердженням кандидата юридичних наук, наукового співробітника НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України, адвоката ЮФ «Семенова і Партнери» М. Семенової, ідея визначити, що домогосподарства можуть здійснювати підприємницьку діяльність, суперечить суті і принципам підприємництва, оскільки, згідно ст. ст. 42, 43 Господарського кодексу України, підприємництво це: усі види господарської діяльності; самостійна, ініціативна, систематична, на свій ризик, господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів і отримання прибутку. Тому, на її думку, викладені в документі норми є спробою регулювати передусім особисте життя громадян і встановити державний контроль за тим, в яких особистих стосунках вони знаходяться і з ким разом живуть в певний період, що нагадує

часи кріпачтва. «Це неприпустимо з точки зору ст. 32 Конституції України, якою прямо встановлено, що «ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, окрім випадків, передбачених Конституцією України, – наголошує науковиця. – Це спроба встановити державний контроль і державне регулювання особистих стосунків».

А Конфедерація роботодавців України звертає увагу на те, що економічна діяльність домогосподарств наразі нічим не регламентується і нічим не обмежується, тож прийняття відповідного закону й призведе, наразі, до суттєвого обмеження свободи. «Без проекту змін до податкового законодавства законопроект виглядає як спроба ввести додаткові обов'язки (в першу чергу стосовно ведення звітності щодо доходів та витрат домогосподарств/ членів домогосподарств) без пояснення принципів оподаткування домогосподарств та тих переваг, які вони отримують, витративши додаткові зусилля на ведення звітності», – зазначає президент Конфедерації роботодавців України О. Мирошніченко. За умов існуючих принципів державної фіскальної політики така законодавча ініціатива, на думку Конфедерації роботодавців України, буде однозначно сприйнята громадянами України як ще одна (нова) спроба додаткового оподаткування вже оподаткованих доходів (окремі члени домогосподарств вже сплатили податки) та

введення нових форм тиску контролюючих органів на домогосподарства, і може призвести до зменшення довіри до влади. У Конфедерації роботодавців України вважають, що без проекту змін до податкового законодавства і широкої роз'яснювальної роботи серед населення розгляд та прийняття даного законопроекту є передчасним.

Утім, як зазначають самі ж автори, аби громадяни схвально сприйняли ідею «домоекономіки», перш за все доведеться подолати їхній менталітет, «що тривалий час формувався під впливом радянської ідеології». Простіше кажучи, привчити населення не приховувати свої доходи і намагатися заробляти самому, не чекаючи на пільги та допомогу від держави.

Якщо даний проект закону буде підтримано у Верховній Раді України, то передбачається, що він набере чинності з 1 січня 2025 р. *(За матеріалами Офіційного вебпорталу Верховної Ради (<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40672>), Конфедерації роботодавців України (<https://employers.org.ua/news/id2455>), сайту Земляк (<https://zemliak.com/news/biznes-u-seli/3618-v-ukrajini-pidpriyemci-zmozhut-pracyuvati-bez-reyestraciji-fop-zakonoproekt>), БІП (<https://bip.net.ua/articles/chi-mozhna-bude-pracyuvati-bez-fop-analizu%D1%94mozakonopro%D1%94kt-8143/>), Відкритий ліс (<https://www.openforest.org.ua/195335>).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Сергій Стасюк, суддя Господарського суду міста Києва, кандидат юридичних наук, спеціально для «Судово-юридичної газети»

«Система господарських судів – ефективна модель розгляду інвестиційних спорів»

Вже розпочаті дискусії стосовно моделей ефективного захисту інвесторів, але важливо, щоб ми обрали ту модель, яка буде

найбільш ефективною саме для України, зважаючи на складну економічну ситуацію та недосконалість інвестиційного законодавства.

Залучення іноземних інвестицій в економіку України буде таким же важливим питанням для нашої держави, як і відшкодування російською федерацією завданої шкоди чи притягнення

* Збережено стиль і граматику оригіналу

до відповідальності воєнних злочинців. Вже сьогодні багато держав та іноземних компаній заявили про свій намір долучитися до повоєнної відбудови України, яка, як ми всі сподіваємося, у найближчій перспективі стане одним з членів ЄС.

Незалежно від того, яку саме модель інвестиційної політики обере Україна, основним елементом, безумовно, буде захист прав, свобод та інтересів власників капіталу під час вирішення інвестиційних спорів.

На сьогоднішній день вже розпочаті дискусії стосовно моделей ефективного захисту інвесторів. Зокрема, Голова Верховного Суду Всеволод Князев на зустрічі з послом США в Україні Бріджит Брінк, повідомив, що існує пропозиція розглядати справи про захист інвестицій у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, який планують створити. Також у інших публікаціях обговорюються такі варіанти, як: створення спеціалізованого суду з розгляду інвестиційних спорів, запровадження спеціалізації щодо розгляду інвестиційних спорів у вже діючих господарських судах, а також звучать ідеї стосовно посилення арбітражного врегулювання зазначених спорів.

Кожний із запропонованих варіантів має як свої позитивні моменти, так і недоліки, але важливо, щоб ми обрали ту модель, яка буде найбільш ефективною саме для України, зважаючи на складну економічну ситуацію та недосконалість інвестиційного законодавства.

Спробуємо проаналізувати кожну із запропонованих моделей.

Ідея із створенням нового спеціалізованого суду із вирішення інвестиційних спорів має цілу низку додаткових викликів, які навряд чи вдасться вирішити у стислі строки, зокрема, слід відзначити: потребу у значних фінансових ресурсах для створення нового суду, забезпечення його приміщенням, належною матеріально-технічною базою, виділення фінансування на заробітну плату для його апарату та суддівської винагороди, що в умовах обмежених бюджетних асигнувань для судової системи буде непростим завданням.

З процесуальної точки зору, ми знову ж таки, зіштовхнемося з проблемами визначення юрисдикції для нового інвестиційного суду, що з огляду на характер правовідносин у сфері інвестування майже точно спричинить виникнення юрисдикційних спорів з господарськими судами.

Окремим питанням буде формування нового суддівського корпусу для такого суду, та потребою, у зв'язку з цим, розроблення критеріїв доброчесності та нових професійних кваліфікаційних вимог для кандидатів на посаду судді, залучення громадської ради міжнародних експертів чи створенні аналогічного органу для перевірки кандидатів на посаду судді. Все це неодмінно призведе до тривалого процесу добору суддів, який може затягнутися на роки.

На підтвердження такої думки, можна навести приклад добору кандидатів на посаду судді місцевого суду, який розпочався ще у квітні 2017 року, проте у зв'язку з припиненням повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України досі не завершений, хоча із запланованої процедури залишилося лише встановити результати кваліфікаційного іспиту, зарахувати кандидатів до резерву на заміщення вакантних посад суддів та провести конкурс на зайняття вакантних посад. В результаті близько 360 підготовлених спеціалістів, які відповідають всім критеріям, змогли б вже зараз поповнити суддівський корпус, що відчуває значний брак кадрів. Проте на сьогодні такий добір не завершений, і робити прогнози щодо строків його завершення немає можливості.

Також слід проаналізувати, чи дійсно є виправданим створення нового окремого інвестиційного суду, з точки зору кількості справ, які будуть ним розглядатися.

Щодо пропозиції створення спеціальної палати для розгляду інвестиційних спорів на базі Вищого суду з питань інтелектуальної власності, слід зазначити, що правовідносини у сферах інтелектуальної власності та інвестиційної діяльності мають різні предмет регулювання та матеріальне законодавство, а тому якогось логічного обґрунтування доцільності реалізації саме такої моделі судового захисту прав інвесторів немає.

Обговорюючи під час зустрічі з представниками Американської торговельної палати в Україні питання про доцільність зміни концепту Вищого суду з питань інтелектуальної власності та ідею розширення його компетенції спорами щодо конкуренції чи щодо інвестицій, голова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду Лариса Рогач влучно акцентувала увагу на тому, що інвестиційні спори є міжюрисдикційними, вони виходять далеко за межі комерційних правовідносин і є значно ширшими за питання інтелектуальної власності.

До того ж, Вищий суд з питань інтелектуальної власності створений лише формально відповідно до судової реформи 2016 року, але конкретні терміни початку його роботи досі не визначені. Тому, з практичної точки зору, будь-яка залежність створення одного суду від наявності іншого, а в нашому випадку, інвестиційного суду від початку функціонування суду з питань інтелектуальної власності, призведе до невиправданої втрати часу у безкінечних дискусіях та реформах, які обов'язково супроводжують створення нових судових інституцій.

Якщо говорити про перспективи інвестиційного арбітражу, то тут слід наголосити на тому, що такий арбітраж дозволяє іноземному інвестору обійти національну юрисдикцію, яка може вважатись упередженою або не матиме незалежності, і вирішити спір відповідно до різних способів захисту, передбачених міжнародними договорами.

Перш ніж створювати в Україні регіональний арбітражний центр, слід ретельно вивчити подібний досвід в інших країнах, зокрема, діяльність арбітражних установ у Дубаї чи Астані. У березні 2000 року Україна приєдналась до Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами, що надало іноземним інвесторам можливість захищати свої права у Міжнародному центрі з врегулювання інвестиційних спорів у Вашингтоні. Враховуючи той факт, що інвестори мають право обирати будь-яку арбітражну установу у світі для вирішення спорів, а також визначати

арбітрів, які розглядатимуть такі спори, видається, що перевага буде віддаватися все ж таки не українським арбітражним інституціям. Іншими словами, успішний інвестиційний арбітраж, це, перш за все, довіра сторін до арбітра, а така довіра формується роками та навіть поколіннями, якщо наводити за приклад арбітраж Великобританії.

Таким чином, найбільш реалістичною, з точки зору практичної реалізації є пропозиція щодо запровадження спеціалізації з розгляду інвестиційних спорів у діючих господарських судах, розгалужена система яких вже сформована та ефективно працює. До того ж, зважаючи на суб'єктний склад учасників інвестиційної діяльності, де переважно залучені юридичні особи та суть інвестиційних спорів, які найчастіше виникають з питань реалізації інвестиційних проєктів, інвестицій в будівництво, договорів франчайзингу та спорів між інвестором і державою, саме юрисдикція господарських судів є найбільш схожою за своїм змістом. Окрім того, розгляд інвестиційних спорів за правилами господарського судочинства убезпечить від потенційних юрисдикційних спорів, які можуть виникати у разі створення окремого інвестиційного суду та сприятиме єдності судової практики в господарських та інвестиційних правовідносинах.

Єдине що необхідно зробити, так це спростити господарське процесуальне законодавство, щоб господарські суди могли гарантувати швидкий і законний розгляд інвестиційних спорів. Хоча, як повідомляла Лариса Рогач, середній час перебування справи на розгляді господарського суду (з моменту подання позовної заяви до винесення рішення в касаційній інстанції) у минулому році становив всього 210 днів.

Отже, наявність сформованої ефективної системи господарських судів дозволить мінімізувати кількість організаційних заходів та фінансових витрат, а кваліфікований суддівський корпус забезпечить об'єктивний та швидкий розгляд інвестиційних спорів, що сприятиме посиленню довіри до органів, які здійснюють правосуддя у сфері інвестицій та, як наслідок, розширення інвестиційних

проектів та збільшення інвестицій в Україну (<https://sud.ua/uk/news/blog/267526-sistema-gospodarskikh-sudiv-efektivna-model-rozglyadu-investitsiynikh-sporiv>). – 2023. – 17.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Богдан Драп'ятий, заступник міністра внутрішніх справ України

Проблемні питання правового регулювання застосування безпілотних літальних апаратів в Україні та шляхи їх вирішення

З самого початку повномасштабного збройного вторгнення росії в Україну значна частина законодавства потребувала адаптації до умов воєнного стану. Жорстока війна з використанням методів відкритого терору, яку веде рф проти українського народу, є безпрецедентною для всього цивілізованого світу з часів Другої світової війни та порушує всі можливі міжнародні норми й принципи права. До такої війни неможливо бути завчасно готовим, проте важливо своєчасно, комплексно та в легітимний спосіб приймати системні рішення, спрямовані на розв'язання певних проблем, та забезпечувати результативність функціонування інституцій.

Ми стали свідками й учасниками війни, у якій ключову роль відіграють мотивація, технології і військова стратегія, а не кількість живої сили та застарілої техніки.

Питання використання безпілотних повітряних суден у веденні розвідувальних операцій, коригування ближнього й далекого вогню стали локомотивом нових тенденцій у сфері озброєння.

Застосування українськими силами оборони турецьких ударних оперативно-тактичних безпілотників Байрактар, особливо в перші тижні повномасштабного вторгнення росії в Україну, дали змогу суттєво уповільнити наступальні можливості ворога, здійснювати високоточні удари по техніці та живій силі рашистів. Складно переоцінити мистецтво застосування захисниками України розвідувальних і переобладнаних в ударні дронів.

З огляду на вагому роль безпілотників у результативності контрнаступу українських сил оборони на східному й південному напрямках, на вищому державному рівні вживають комплексні заходи, спрямовані на виробництво вітчизняних та закупівлю новітніх ударних і розвідувальних безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА), а також створення сприятливого правового поля для розвитку технологій протидії незаконному їх використанню.

Водночас окупаційні війська також часто вдаються до використання ударних безпілотників іранського виробництва типу «Шахед-136» для ураження об'єктів критичної та цивільної інфраструктури, виявлення позицій протиповітряної оборони України. Для проведення розвідки росіяни здебільшого використовують БПЛА «Орлан-10» та інші види безпілотників.

Події останнього року засвідчили, що дрони є досить ефективною зброєю для оборони, контрнаступу й розвідки. Ворожі війська використовують безпілотники не лише на оперативних ділянках фронту, їх активно застосовують диверсійно-розвідувальні групи всередині країни.

У відносно мирний час 2021 року до органів Національної поліції надійшло 2283 звернення, пов'язаних із використанням безпілотних повітряних суден (далі – БПС), що майже втричі більше, ніж 2020 року (789). У зверненнях представників підприємств, установ та організацій, так само як і представників Збройних Сил України, порушувалися проблемні питання польотів БПС у заборонених зонах та над об'єктами, що охороняються, серед яких повідомлення про польоти над територіями військових об'єктів, електростанцій, зокрема атомних, об'єктів залізниці, нафтогазодобувної промисловості, інших об'єктів критичної інфраструктури. Водночас збільшується кількість скарг громадян щодо польотів дронів, які порушують права осіб на особисте й сімейне життя, гарантовані Конституцією України.

За обліковими даними пасивних систем моніторингу повітряного простору та спостереження чатових на постах над об'єктами, що охороняються Національною

гвардією України, 2021 року зафіксовано 1335 польотів БПС з порушенням порядку та правил використання повітряного простору України, зокрема в районах розташування ВП «Рівненська АЕС» – 402, ВП «Південноукраїнська АЕС» – 367, ВП «Запорізька АЕС» – 314, ВП «Хмельницька АЕС» – 234, ДСП «Чорнобильська АЕС» – 2.

2021 року органи й підрозділи Держприкордонслужби зафіксували та облікували 325 випадків протиправної діяльності з використанням БПС, зокрема 229 – з порушенням державного кордону в повітряному просторі України, що у 2,2 рази більше порівняно з минулим роком (103). Зазначена протиправна діяльність здійснюється за домовленістю з громадянами суміжних країн у темний час доби, що має ознаки організованого транскордонного характеру й ускладнює виявлення правопорушень прикордонними нарядами. Не виключається можливість переміщення через державний кордон у такий спосіб наркотичних речовин, зброї, засобів учинення терористичних актів тощо.

Зібрану диверсантами інформацію ворог активно використовує під час завдання ракетних і вогневих ударів.

Безпілотний літальний апарат класифікують зарізними типами функціональних можливостей та цільового призначення. За основними ознаками кваліфікації їх розподіляють на БпЛА військового та цивільного призначення.

Тривалий період часу комерційний ринок БпЛА в Україні майже не підпадав під законодавче регулювання, що своєю чергою призвело до значної кількості незареєстрованих цивільних БпЛА різного типу. На сьогодні ми можемо знайти у відкритих джерелах безліч інформації про те, як у домашніх умовах модернізувати цивільний БпЛА під засіб вогневого ураження за допомогою систем скиду чи модернізації за типом камікадзе.

Нині цивільні БПС вагою до 20 кг із зоною застосування дальністю до 10 км, висотою до 1000 м, часом використання до 60 хв доступні для легального придбання без державної реєстрації, виконують польоти

без подання заявок та отримання дозволів на використання повітряного простору України. Причому апарати зазначеної категорії мають корисне навантаження для транспортування різноманітних вантажів до 2–6 кг залежно від типу й можуть використовуватися для незаконного втручання в діяльність об'єктів критичної інфраструктури, збирання розвідувальної інформації для терористичних (диверсійних) цілей, контрабанди, транспортування заборонених речовин тощо.

Більшість країн демократичного світу на національному рівні вже унормували порядок застосування цивільних безпілотних повітряних суден, визначили законодавчу заборону та відповідальність за протиправне використання. Також правоохоронні органи більшості країн Європейського Союзу, США, Канади, Великої Британії наділені повноваженнями використовувати спеціальні технічні засоби, вогнепальну зброю (як крайній захід) для припинення незаконних дій з використанням БпЛА.

Зазначені факти вказують на те, що питання законодавчого унормування питань володіння та використання БпЛА в Україні, особливо в умовах воєнного стану, є складовою національної безпеки та правопорядку.

На сьогодні питання використання безпілотників Національною поліцією, Національною гвардією, Службою безпеки України та іншими правоохоронними органами здебільшого регламентовані на підзаконному рівні (відомчі накази) та не мають уніфікованого порядку правозастосування. Очевидно, що ці правовідносини необхідно врегулювати на законодавчому рівні, виробивши єдині та зрозумілі правові підходи.

З метою забезпечення єдності правових підходів до використання та протидії незаконному застосуванню БпЛА Міністерство внутрішніх справ України розробило два законопроекти, спрямовані на врегулювання вказаних вище питань:

1) проєкт Закону України «Щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню», реєстр. № 8185;

2) проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден», реєстр. № 8186.

У першому законопроєкті запропоновано розширити повноваження Національної поліції, Національної гвардії та СБУ в частині застосування ними спеціальних засобів для перехоплення сигналів дистанційного керування безпілотним судном, пошкодження чи знищення таких суден у разі порушення повітряного простору України під час охорони критично важливих об'єктів інфраструктури та важливих державних об'єктів.

Також запропоновано на законодавчому рівні надати право СБУ, Національній поліції використовувати безпілотні транспортні засоби, що літають у повітрі, рухаються поверхнею води або під нею, з метою забезпечення державної безпеки. Передбачено заборонити здійснення польотів безпілотних повітряних суден над прикордонною смугою, пунктами пропуску (пунктами контролю) через державний кордон і контрольними пунктами в'їзду-виїзду, а також забезпечення правових підстав протидії таким фактам військовослужбовцями Державної прикордонної служби України.

Зазначеними повноваженнями вже наділено Державну прикордонну службу відповідно до чинного Закону «Про Державну прикордонну службу України». Ідеться про використання та застосування спеціальних засобів, право застосовувати вогнепальну зброю з метою примусового припинення польоту шляхом пошкодження або знищення безпілотного повітряного судна, яке здійснює політ у межах прикордонної смуги, над або поблизу кораблів, катерів і суден забезпечення Державної прикордонної служби України з порушенням встановлених законодавством вимог.

Другим законопроєктом запропоновано доповнити ст. 111 (Порушення правил безпеки польотів) Кодексу України про адміністративні правопорушення ч. 6, встановивши адміністративну відповідальність у вигляді

штрафу в розмірі 60–500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1020–8500 грн).

Відповідальність наставатиме в разі:

– порушення порядку та правил використання повітряного простору України під час експлуатації безпілотного повітряного судна; внесення змін у конструкцію безпілотного повітряного судна, спрямованих на приховування інформації про місцезнаходження безпілотного повітряного судна;

– створення радіозавад, інших перешкод польотам безпілотних повітряних суден, що використовуються правоохоронними органами під час забезпечення громадського порядку та безпеки, протидії правопорушенням, охорони прав і свобод людини.

Слід зауважити, що запропоноване законодавче унормування питання порядку використання БПЛА є виваженим і практично затребуваним кроком.

Як було зазначено вище, переважна більшість європейських та інших демократичних держав на законодавчому рівні врегулювали питання правил і обмежень використання цивільних безпілотників, а також способи й умови протидії незаконному їх використанню. Це стосується правил керування, вимог до конструкції, обмежень використання над об'єктами критичної інфраструктури, адміністративними будівлями, аеропортами тощо.

На підтвердження зазначеного розглянемо окремі системи нормативно-правового регулювання щодо використання безпілотних авіаційних систем у різних країнах світу. Так, здебільшого за порушення правил виконання польотів передбачено значні адміністративні санкції (у деяких країнах сума сягає понад 30 тис. доларів США).

Варті уваги особливості регулювання застосування безпілотних літальних апаратів на території Європейського Союзу (далі – ЄС). 3 липня 2020 року національні правила доповнили загальними правилами ЄС. Це означає, що після того, як оператор БПЛА отримав дозвіл від держави реєстрації, йому буде дозволено вільно переміщатися ЄС та використовувати БПЛА. Передбачається, що нормативно-правова база ЄС

охоплюватиме всі типи наявних безпілотників та всі типи операцій, які здійснюються з безпілотними літальними апаратами, сприяючи розробленню інноваційних додатків і створенню європейського ринку послуг США.

2012 року було змінено основний документ, який регулює авіасполучення в країні – Федеральний авіаційний акт (Federal Aviation Act), зокрема внесено основні концепції функціонування в межах її повітряного простору та розроблено план подальшої діяльності. Розроблено «дорожню карту» розвитку ринку БПЛА до 2028 року. Цей факт є черговим підтвердження перспективності розвитку вказаного напрямку.

За даними Федерального авіаційного управління США (FAA), польоти на БПЛА в США дозволені з певними обмеженнями, а саме:

- заборонено без дозволу здійснювати польоти на висоті понад 100 м;
- у повітряному просторі, що контролюється, максимально допустима висота становить 50 м;
- БПЛА має знаходитися під час польоту в зоні прямої видимості;
- заборонено використовувати в нічний час дрони масою понад 5 кг без спеціального дозволу;
- заборонено здійснювати польоти в межах 5 км від аеропорту;
- пілотування безпілотників масою до 5 кг допустиме без дозволу, але для польоту БПЛА масою понад 2 кг потрібна ліцензія оператора (необхідно отримати сертифікат з підтвердженням достатності знань і навичок. Сертифікат дійсний протягом п'яти років);
- віковий ценз пілота – від 16 років.
- обов'язковою вимогою також є те, що БПЛА має бути застрахований.
- усі безпілотники масою 250 г або більше повинні бути позначені вогнестійким значком, що містить ім'я та адресу власника;
- БПЛА не можна застосовувати над скупченням людей, промисловими та житловими районами, в'язницями, районами стихійних лих, певними маршрутами руху та деякими іншими районами, позначеними як спеціальні;

– заборонено польоти на відстані менш як 100 м від федеральних автомагістралей і водних шляхів, залізничних споруд;

– заборонено польоти над природоохоронними територіями, які охороняються Федеральним законом про охорону природи. БПЛА, здатні записувати (передавати) оптичні, акустичні або радіосигнали, заборонені для використання в приватних житлових районах без згоди власників.

За даними Федерального авіаційного управління Німеччини (FAO), Управління цивільної авіації Франції, Національного авіаційного органу Австрії – Austro Control, Управління цивільної авіації Бельгії (BCAA), Управління цивільної авіації Польщі (CAA), Управління цивільної авіації Канади, Бюро цивільної авіації Японії (JCAB) – вимоги до операторів БПЛА та порядку їх застосування є майже аналогічними законодавчим нормам США.

Отже, нормативно-правові межі застосування БПЛА в більшості країн є досить суворими та містять низку об'єктивно необхідних для забезпечення національної безпеки та правопорядку норм.

Розроблені МВС і внесені на розгляд Верховної Ради України законопроекти «Щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» реєстр. № 8185 та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден» реєстр. № 8186 спрямовані на вироблення уніфікованого підходу щодо порядку використання спеціальних засобів поліцейськими, гвардійцями і представниками СБУ, припинення протиправного використання БПЛА (як крайній захід) і встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами (https://censor.net/ua/blogs/3412889/problemn_pitannya_pravovogo_regulyuvannya_zastosuvannya_bezplotnih_litalnih_aparatv_v_ukran_ta_shlyahi). – 2023. – 18.04).

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Юрій Болоховець, голова Державного агентства лісових ресурсів

Лісова реформа: що зміниться для лісівників?

Лісова галузь – це перш за все люди.

Ми завжди пишались нашими фахівцями, які знають та люблять ліс.

Проте галузева система управління персоналом залишалась застарілою, непрозорою та неефективною.

Тому вже з початку утворення ДП «Ліси України» розпочалась масштабна робота над формуванням сучасної та ефективної системи підбору кадрів, їх оцінки та мотивації.

1. Нова тарифна сітка зарплат

У спадок від лісгоспної системи ДП «Ліси України» залишилась тарифна сітка, відірвана від реалій. Для 30% працівників ставка складала від 3,2 тис. грн до 5 тис. грн. До ставки додавались заохочувальні виплати, але єдиних прозорих критеріїв їх визначення не існувало.

Відтепер ставок до 6,7 тис. грн у ДП «Ліси України» не буде. Тарифна сітка відобразить реальний стан речей та буде фактичною основою для розрахунку оплати праці. Що, до речі, надасть можливість підняти зарплати працівників нересурсних регіонів.

2. Премії

Єдиної системи нарахування премій раніше не було. Один лісгосп міг преміювати робітників за виконання роботи, за яку в іншому не преміювали. Хтось виплачував «вислугу років», хтось ні. Як таких уніфікованих вимог не існувало.

Відтепер буде запроваджена чітка, прозора та справедлива система нарахування премій, що має базуватись на декількох об'єктивних показниках, які легко оцифрувати та перевірити.

Серед таких критеріїв – виконання плану реалізації, рентабельність тощо.

3. Грейдингова система оплати праці

Який рівень зарплат вважати справедливим? У великих компаніях для відповіді на це

питання використовується міжнародно визнана грейдингова система.

За допомогою грейдування посади ранжуються залежно від їхньої цінності для компанії, визначається рівень оплати, який буде відповідати цьому ранжируванню.

Але це лише перший етап. На другому етапі виконується грейдинг працівників, коли оцінюються і ранжуються безпосередньо співробітники. В такому випадку враховується досвід, майстерність, особисті риси та інші навички співробітника.

Грейдинг – велика та кропітка робота, але ДП поступово починає цей проєкт, адже це дозволить утримувати та залучати кращих фахівців. Без чого неможливий розвиток будь-якої компанії.

4. КРІ керівників

Централізація управління та єдині стандарти не означають, що керівникам на місцях доведеться лише виконувати вказівки та задачі регіонального офісу чи центрального апарату. Від керівників очікуємо ініціативності, оптимізації витрат, підвищення рентабельності.

Запроваджується система КРІ, яка дозволить оцінювати якість роботи керівників усіх рівнів. Зрозуміло, що у філії з ресурсного регіону реалізація апріорі більша. Але й дотаційним господарством можна управляти так, щоб поступово крок за кроком покращувати фінансово-економічні показники. Це стосується і селекційно-насінневих центрів, і всіх інших підрозділів.

5. Звільнення та призначення

Одним з недоліків державного сектору економіки вважається складність проведення кадрових змін. Керівників, які не впорались чи допустили зловживання, довго не можуть звільнити. А коли все ж таки звільняють, вони поновлюються на роботі через суд. За часів лісгоспної системи таких випадків безліч. Тому трудові відносини з менеджментом ДП у перспективі будуть регулюватись контрактами, що дозволять розривати відносини у випадку невиконання КРІ.

6. Уніфікована штатна система

Штатний розпис лісгоспів міг суттєво відрізнятись. Одному директору чомусь

було потрібно значно більше бухгалтерів, аніж іншому. Наразі створюється єдиний уніфікований штатний розпис з описом посад. Що дозволить скоротити штучно роздутий адміністративний апарат деяких філій.

7. Загальна система вакансій

ДП зацікавлено у тому, щоб внаслідок оптимізації штату або реорганізації не втрачати людей. Ми готові пропонувати нашим співробітникам роботу в інших філіях, для цього формуємо єдину базу вакансій, яка допоможе ефективніше прослідкувати та аналізувати ситуацію з кадрами, вчасно закривати потреби у фахівцях.

8. Розвиток системи аутсорсингу

Європейська модель роботи спеціалізованого державного лісгосподарського підприємства – це делегування більшості робіт підрядникам. Ми поступово рухаємось у цьому напрямку. Але аутсорсинг ефективний лише за умов наявності ринку та конкуренції. Тому в планах розробка системи критеріїв, яка допоможе визначати доцільність передачі того чи іншого виду робіт на аутсорсинг.

9. Навчання та підвищення кваліфікації

В планах ДП «Ліси України» створення власного учбового центру, на базі якого зможемо проводити навчання та підвищення кваліфікації наших спеціалістів. Власна учбова база – це можливість визначати конкретний перелік потрібних фахівців, вимоги та стандарти навчального процесу.

10. Працевлаштування співробітників переробних виробництв

ДП поставило за мету відмовитись від власної переробки, яка не забезпечує рентабельність в умовах вільного ринку. Проте переробка дає роботу понад 4 тис. працівників. Позиція ДП – зробити збереження робочих місць однією з умов залучення інвестора. Питання – чи завжди це вдасться реалізувати, адже значна кількість наших виробництв не є інвестиційно привабливою. Тому задача ДП полягає у забезпеченні наших працівників альтернативним робочим місцем, наданні можливості пройти навчання, отримати нову спеціальність (https://lb.ua/blog/yurii_bolokhovets/551539_lisova_reforma_shcho_zminitsya.html). – 2023. – 10.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Юрій Корольчук, керівник Інституту енергетичних стратегій

Чи здатна влада завершити реформу лісової галузі?

На Україну чекає тривала боротьба. Єдиний шанс перемогти ворога – кожного дня ставати сильнішими. А це означає проводити реформи.

На жаль, не всі це розуміють.

На сайті Президента розміщена петиція проти проєкту закону «Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності спеціалізованого державного лісгосподарського підприємства «Ліси України».

Закон максимально прогресивний. Перші етапи реформи лісової галузі в Україні вже реалізовані та, як показали результати, дуже успішно.

З початку року в Україні замість лісгоспів працює єдине ДП «Ліси України». Прибутки нового підприємства, яке лише розпочало роботу, значно вищі, аніж за довоєнних часів у лісгоспів, які до нього увійшли.

Уявіть, попит на деревину під час війни значно знизився, ціни помітно впали, а прибутки... зросли.

Як це може бути? Дуже просто. Закупівлі нового підприємства централізовані та переведені на Prozorro, реалізація продукції не за прямими договорами, а лише через біржові аукціони, витрати оптимізовані, тривають постійні рейди департаменту безпеки та перевірки місцевих директорів на поліграфі.

Лише уявіть – під час війни у лісовій галузі з'явилися фінансові ресурси для будівництва лісових доріг, протидії пожежам, механізації заготівлі. Відкриваються нові центри вирощування саджанців із закритою кореневою системою. Зростають зарплати.

А що ж буде, коли відновиться логістика, запрацює на повну потужність переробка? Доходи галузі, а з ними й податки, вочевидь, зростуть у рази.

Отже, повторюсь, і концепція реформи, і реалізація максимально успішні, хоча минулого року проти утворення ДП «Ліси України» виступали і певні депутати, і представники громад. Як і сьогодні, опоненти збирали підписи, направляли петиції, але влада проявила політичну волю і, як виявилось, вчинила абсолютно правильно.

На черзі останній етап реформи – корпоратизація ДП «Ліси України». Саме це і передбачає проєкт закону, який я згадав на початку. Корпоратизація – це сучасніша організаційно-правова форма, ширші можливості залучати кредитування та інвестиції, більша прозорість, звітність за міжнародними стандартами. Крім того, корпоратизація – це загальний тренд реформи держсектору економіки: цього року парламент, наприклад, ухвалив закон про корпоратизацію «Енергоатому».

Що важливо, проєктом закону про управління лісовою галуззю пропонується не лише провести трансформацію ДП в акціонерне товариство, але й з огляду на успіхи перших етапів реформи приєднати до АТ «Ліси України» всі інші комунальні та державні лісгосподарські підприємства.

З будь-якої точки зору – економічної, екологічної, правоохоронної, безпекової, – об'єднання є оптимальним рішенням.

Адже сьогодні поруч з успішним ДП «Ліси України», немов сіра зона, залишаються неререформовані комунальні лісгоспи.

Комунальні лісгосподарські підприємства застрягли у минулому та зберігають всі хронічні болячки, від яких державні «Ліси України» вже позбавились.

Тотальна корупція, договори на реалізацію продукції за заниженими цінами, адміністративний апарат, який незрозуміло чим займається. Якщо невеликий переробник не зміг купити деревину на біржі, він тихенько домовляється з комунальним лісгоспом. Потрібні документи на крадену деревину – у КП вам допоможуть.

Де найбільші нелегальні звалища сміття? Також на території комунальних лісгоспів.

К о м у н а л ь н і п і д п р и є м с т в а догосподарювались до того, що при виникненні

пожежі звертаються за допомогою до сусіднього державного лісового господарства. Бо у самих – ані техніки, ані людей.

Показник висадки нового лісу у комунальних лісгоспів також значно нижчий, аніж у державних лісах. Тобто комунальники банально втрачають лісовий фонд.

Намагатись навести лад у кожному комунальному лісгосподарському підприємстві не реалістична задача. Ефективніше об'єднати їх з АТ «Ліси України» і таким чином запровадити єдині сучасні стандарти управління всіма процесами.

Хто ж проти реформи?

Як завжди, деякі нардепи, яким потрібно зловити хайп. Це навіть не популісти, а звичайні шарлатани, які кричать, що акції «Лісів України» можуть опинитись у приватних власників. Що є повною маячнею. В проєкті закону «Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі...» зафіксована заборона не лише на приватизацію «Лісів України». Неможлива навіть концесія та інші форми державно-приватного партнерства. Щодо ж лісового фонду, то його власником взагалі залишається держава. Акціонерне товариство лише користувач.

А ще проти реформи керівництво деяких громад. Як це, кажуть вони, віддати своє?

У петиції та зверненнях, які організують місцеві керівники, три ключові тези:

– реформа порушує конституційні права громад;

– реформа – це втрати для місцевого бюджету;

– реформа – це звільнення працівників, як правило, місцевих мешканців.

Всі три тези – маніпуляція.

По-перше, ніхто не забирає у людей конституційне право користуватись лісами – відпочивати, збирати гриби, ягоди тощо. Громада зберігає контроль і за господарською діяльністю – згідно з новими правилами, представники громадськості беруть участь у розробці та затвердженні лісовпорядкування, контролюють процес погодження заготівлі. Тобто спільно з фахівцями місцеві мешканці можуть визначати, які дерева висаджувати,

які ділянки відвести під рекреацію, що і коли заготовляти.

По-друге, доходи місцевого бюджету лише зростуть, бо менше стане крадіжок, а ціна реалізації лісопродукції збільшиться (перші етапи реформи це довели).

По-третє, приєднання державних лісгоспів до ДП «Ліси України» не призвело до звільнень лісівників, чому це має відбутись з комунальними лісгоспами?

Насправді ж для місцевої громади лісова реформа – це плюс. Для звичайних людей немає жодної різниці – комунальний по сусідству ліс чи державний. Головне, щоб там був порядок, щоб ліс охоронявся, відновлювався, не перетворювався на смітник. Щоб у місцевий бюджет йшли податки. Щоб були у достатніх обсягах дрова і транспорт, щоб їх доставити.

Від зміни статусу лісу може програти лише місцевий депутат, кум/тесть/брат якого є власником пилорами. «Родинний» бізнес внаслідок реформи вже не зможе отримувати сировину за безцінь, її доведеться купляти на конкурентних засадах за ринковою ціною. А ще зникне можливість передати шматочок комунального лісгоспу під забудову тощо.

Тому і бачимо певну протидію реформі. У місцевої еліти торік забрали вплив на державні лісгоспи, тепер шляхом реформування хочуть ще забрати останню годівничку – лісгоспи комунальні.

Як відреагує влада на звернення та петиції?

Звісно, Кабмін та Верховна Рада можуть здати назад та залишити все як є. Щоб, як то кажуть, не дратувати місцевих. На мою думку, це буде означати, що Україна насправді слабка та не готова посилюватись за допомогою рішучих та успішних реформ. Не здатна заради Перемоги вийти з зони «корупційного комфорту».

Але чи можемо ми, українське суспільство, допустити, щоб влада відмовилась від реформ? Ні, не можемо. Здати назад означає зрадити тих, хто сьогодні на фронті.

Кожна петиція проти продовження реформ – це петиція проти нашої з вами Перемоги у цій війні (https://censor.net/ua/blogs/3413271/chi_zdatna_vlada_zavershiti_reformu_Isovo_galuz). – 2023. – 20.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Блог проєкту «Право-Justice»

Наступні кроки судової реформи: які вони?

У березні 2023 року Конкурсна комісія завершила конкурс з добору кандидатів на посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККС). Він тривав понад рік. За цей час з 301 учасника Конкурсна комісія відібрала 32 кандидата, що відповідають критеріям добросовісності та професійної компетентності, і передала матеріали, а також документи щодо рекомендованих осіб на розгляд Вищої ради правосуддя (ВРП). Саме ВРП повинна провести співбесіди, відібрати та призначити 16 членів ВККС із запропонованого Конкурсною комісією списку. Таким чином, роботу одного з основних органів системи суддівського врядування, на яку покладаються функції з добору та кваліфікаційного оцінювання суддів, після більш ніж трирічної перерви буде врешт-решт розблоковано.

Нагадаємо, що на початку січня цього року після майже річної паузи відновила свою роботу і оновлена Вища рада правосуддя. Тоді з'їзд суддів за своєю квотою обрав 8 членів ВРП, довівши їхню загальну чисельність до 15 осіб – мінімальна кількість для повноважної роботи цього органу.

На даний момент ВРП складається з 17 членів, які пройшли перевірку Етичної ради на відповідність критеріям професійної етики та добросовісності. Загалом у період з 9 листопада 2021 р. по 31 березня 2023 р. Етична рада оцінила 4 дійсних членів ВРП та 111 кандидатів у члени ВРП, провівши з ними 101 співбесіду.

Нещодавно Етична рада завершила оцінювання кандидатів на посаду члена ВРП від Президента України та розпочала оцінювання кандидатів від з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ. Тож найближчим часом кількість членів цього вищого органу суддівського врядування може скласти 19 осіб із 21, передбачених Конституцією.

Утім, з перезапуском ВРП та, сподіваємося, що найближчим часом і ВККС, робота щодо реалізації судової реформи не завершується. Відтак, якими ж мають бути подальші кроки на шляху до її втілення?

Крок №1. Подолання кадрового голоду

Так, на кінець 2022 року у судах, які не припинили роботу, залишалися вакантними 1840 посад суддів (28% від граничної кількості посад), і їхня кількість продовжує зростати. Також, за словами голови Вищої ради правосуддя Григорія Усика, понад 2 тисячі чинних суддів досі не пройшли первинного кваліфікаційного оцінювання, а 361 суддя не може здійснювати правосуддя через закінчення 5-річного строку його призначення.

Кадровий голод – це очевидна проблема, яка не лише ускладнює своєчасний доступ громадян до правосуддя, але і ставить під загрозу подальше функціонування судової влади в Україні. Наприклад, у 2022 році судді із тих судів, які опинилися на окупованих територіях, відряджалися не лише «слідом за справами», але й у суди, де взагалі не могло здійснюватися судочинство – через брак або повну відсутність суддів. Так, на початок квітня в Україні 3 суди не здійснюють правосуддя у зв'язку з відсутністю повноважень суддів, у 12 судах фактично працює один суддя, а 2 судді працюють у 67 судах.

Разом з тим, заповнення вакансій відрядженими суддями – проміжне рішення, адже системно запустити процес кадрового наповнення системи може лише формування ВККС, яка, як ми вже зазначили вище, не працює з 2019 року. На жаль, він може тривати не так швидко, як того вимагає поточна ситуація, зокрема, й через недосконалість процедури конкурсного добору суддів. З одного боку, вона повинна стати простішою та швидшою, а з іншого – забезпечити дотримання високих стандартів.

Сподіваємося, що найближчим часом її вдасться значно вдосконалити зусиллями спеціальної робочої групи, створеної у середині лютого 2023 року при комітеті Верховної Ради з питань правової політики. Одним із можливих кроків у цьому напрямку може бути зміна

підходу до спеціальної підготовки кандидатів у Національній школі суддів. Наразі за загальним правилом для кандидатів на посаду судді вона має становити дванадцять місяців.

Крок №2. Оптимізація мережі судів

Реформа місцевого самоврядування, основний етап якої завершився у 2020 році, мала б торкнутися чи не всіх сфер взаємодії громадянина і держави, зокрема, і правосуддя. З огляду на новий районний поділ, планувалося оптимізувати і систему місцевих судів, віднайшовши, таким чином, баланс між їхньою кількістю та якістю. Своєю чергою, це дозволило б підвищити й ефективність використання бюджетних коштів через економію витрат на забезпечення діяльності малоскладових судів: ремонти приміщень, оновлення устаткування, зарплати працівників апаратів тощо.

Розробку методології, яка лягла б в основу оптимізації мережі судів, розпочали в 2021 році. Планувалося, що цей процес завершиться до 1 січня 2023 року, однак повномасштабне вторгнення внесло свої корективи. Зокрема, через окупацію частини території України різко зросла кількість судів, що не можуть здійснювати правосуддя. В результаті, збільшилося навантаження інших судів через тимчасову зміну територіальної підсудності. Утім, необхідність проведення цієї частини реформи нікуди не зникла, а труднощі з фінансуванням лише посилюють її актуальність.

Крок №3. Реформа Конституційного Суду України

Впровадження конкурсного відбору суддів Конституційного Суду України є першою рекомендацією Європейської Комісії для збереження Україною статусу кандидата в члени ЄС. Так, 13 грудня 2022 року було прийнято закон, спрямований на виконання цієї вимоги. Тепер відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України повинен відбуватися за допомогою спеціально створеного допоміжного органу – Дорадчої групи експертів (ДГЕ), яка оцінюватиме моральні якості та рівень професійної компетенції у сфері права кандидатів. До складу

ДГЕ мають входити шість осіб, однак протягом перехідного періоду троє членів ДГЕ повинні бути міжнародними експертами, делегованими Венеційською комісією та міжнародними організаціями, і логіка такого кроку абсолютно зрозуміла.

Здавалося б, одну з ключових вимог Європейської Комісії виконано, а закон начебто відповідає вимогам Венеційської комісії, але, на жаль, не всі пропозиції Венеційської комісії були враховані. Більше того, чинна редакція закону не дозволяє дійсно назвати його євроінтеграційним.

По-перше, до складу ДГЕ будуть входити шість осіб, а не сім як рекомендувала Венеційська комісія. Більше того, міжнародні експерти не матимуть права вирішального голосу. Тобто є очевидні дуже високі ризики політичного впливу на процедуру відбору.

По-друге, суттєвим недоліком чинного закону є можливість призначення судьями КСУ кандидатів, які визнані ДГЕ такими, що не відповідають рівню професійної компетентності у сфері права та високих моральних якостей.

Чинна редакція закону є серйозною загрозою євроінтеграційному руху України. Венеційська комісія та міжнародні організації відмовилися делегувати своїх членів до ДГЕ, допоки закон не буде змінено. Сподіваємося, що законодавець все ж внесе зміни до закону та врахує рекомендації Венеційської комісії. Надію на позитивне вирішення цієї проблеми дають неодноразові заяви українських політиків, у яких вони обіцяють виправити допущені помилки.

Крок №4. Цифровізація правосуддя

Варто визнати, що Україна – один зі світових лідерів з цифрової трансформації сфери державних послуг. Разом з тим, повноцінний перехід національного судочинства у смартфони та ноутбуки все ще чекає на нас попереду.

Запуск Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) відбувся ще у січні 2019 року. За задумом, вона мала б поступово забезпечити автоматизацію лівової частки процесів, що відбуваються у судах: документообіг, зокрема між

учасниками справ, централізоване зберігання матеріалів, автоматизований розподіл справ, відеоконференцз'язок, збір і обробку статистичних даних та багато іншого.

Планувалося, що у березні того ж року розпочнуть роботу у тестовому режимі 8 з 18 модулів системи. Утім, станом на 2021 рік з тих чи інших причин повноцінно запрацювали лише три, а саме: підсистема «Електронний кабінет», «Електронний суд», а також модуль відеоконференцз'язку.

Варто зауважити, що з моменту запуску ЄСІТС минуло більше 4 років. За цей час система частково застаріла та вже не повною мірою відповідає нинішнім потребам користувачів: деякі її модулі погано взаємодіють між собою, до того ж, мають проблеми з оновленнями. Тож, нині постала нагальна потреба проведення повноцінного незалежного аудиту ЄСІТС. Він має не лише визначити технічні можливості наявної системи та функціональні потреби користувачів, але і спланувати подальші дії на шляху цифровізації судових процесів в Україні.

Крок №5, №6, №7...

У контексті втілення судової реформи варто виділити й інші, проте не менш амбітні завдання на найближчу перспективу. Передусім, це – формування Служби дисциплінарних інспекторів у складі ВРП. Саме на основі її висновків ВРП може притягувати суддів до відповідальності, тобто здійснювати одну з основних функцій, покладену на цей орган законом. Також це – створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності (ВСПІВ), що передбачено судовою реформою 2016 року. Конкурсний добір суддів ВСПІВ, розпочатий у 2017 році, досі не завершився. Крім того, йдеться й про запуск Київського міського окружного адміністративного суду замість ліквідованого ОАСК, оскільки наразі адміністративна юстиція у м. Києві та Київській області фактично заблокована. І безліч інших завдань на шляху трансформації українського судочинства до європейських стандартів. Тож, попереду ще багато роботи (https://lb.ua/blog/pravo_justice/552223_nastupni_kroki_sudovoi_reformi_yaki.html). – 2023. – 17.04).

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Дмитро Лубінець, уповноважений Верховної Ради України з прав людини

Боротьба за кожного захисника? Як РФ маніпулює рідними полонених

Минув понад рік від повномасштабного вторгнення Росії в Україну. За цей період тисячі українців, оборонців, які стали на захист своєї держави, потрапили в полон ворога. Питання обміну військовополоненими – гостре та важливе для суспільства, водночас воно потребує делікатної комунікації: як з огляду на важкість перемовин з російською стороною, так й з огляду на те, що РФ намагається маніпулювати рідними військовополонених і вносити розбрат в українське суспільство.

Так, російська сторона неодноразово ставила під загрозу проведення обмінів: в останній момент могли змінюватися списки, деяких полонених не привозили на місце обміну, аргументуючи тим, що вони буцімто відмовилися. Україна своєю чергою просила поспілкуватися з цими захисниками, щоб пересвідчитися у цій інформації. І не просто поспілкуватися, а зробити це у присутності їхніх рідних.

Для чого РФ так чинить? Такими та іншими схожими заявами, агресор намагається маніпулювати суспільством, підштовхнути до дій, які можуть дестабілізувати країну в період війни. Як ще один приклад – розповсюдження списків з українськими полоненими, яких ми нібито не бажаємо повертати. Це теж робиться задля того, щоб підбурити рідних полонених. Був навіть випадок, коли російська сторона заявляла, що дружини українських полонених звертаються з проханням не повертати їх додому. Чи не абсурд?

Наголошу, що Україна не відмовляється від жодного українського полоненого – навіть під час останнього обміну повернулися захисники, які були у списках людей, яких ми нібито не хочемо забирати.

Проте ворог постійно знаходить способи інформаційного терору та залякування. Іноді рідними маніпулюють так, щоб спонукають їх поїхати на територію РФ – начебто зустрітися з полоненими. Маємо розуміти, що близькі полоненого на території РФ стають інструментом для шантажу самих захисників і проведення інформаційних операцій проти України.

Не рідко Росія чинить психологічний тиск, щоб отримати інформацію та персональні дані захисників і їхніх рідних. Водночас це може зашкодити самим оборонцям, а також Україні в цілому. Навіщо ворогу потрібні ці відомості? Щоб здійснювати розвідку, дізнаватися про склад та розташування підрозділів і тилкових частин.

Ще однією небезпекою є привернення уваги в ЗМІ до конкретних полонених, поширення їхніх персональних даних і надання їм публічності. Це ускладнює процес повернення воїнів додому. Адже в такому випадку росіяни можуть підіймати «ціну» за визволення захисника, або ж взагалі зривають процеси повернення полонених.

І щодо інтерв'ю тих, кого звільнили з полону. Через розповсюдження надмірної конкретики під час публічних висловлювань про порушення прав – тортур, умов утримання, ворог може оцінювати ефективність їхнього впливу, базуючись на спогадах звільнених з полону. Через таку детальну публічно поширену інформацію можуть постраждати захисники, які ще залишаються в полоні.

Розповім деталі про обмін полоненими, який відбувся за тиждень до Великодня, 10 квітня. Проте робота над його проведенням тривала протягом місяця! Обмін декілька разів переносився.

Для його здійснення Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими пробував безліч варіацій. Наприклад, запропонували РФ, у священний місяць для всіх мусульман, Рамадан, обміняти мусульман “всіх на всіх” з обох сторін. Проте, російська сторона не погодилася. Своєю чергою, Україна все ж під час останнього обміну, 16 квітня, передали Росії п'ятьох полонених мусульман.

А ще раніше – добровільно репатріювали до Росії п'ятьох важкопоранених полонених згідно з міжнародним гуманітарним правом та одну жінку.

Водночас Україна розраховує від РФ на відповідний крок – країна-агресор утримує багато важкопоранених українців: як цивільних, так і військових, які потребують негайної медичної допомоги.

Так, майже половина зі звільнених під час останнього обміну мають важкі поранення, хвороби та зазнали катувань. 86% з тих, хто повернувся з полону, прямо заявили про фізичні катування. Наразі вони проходять реабілітацію, залежно від стану кожного визначаються подальші кроки. Зрозуміло, що під час цього періоду наші військові відновлюють документи, банківські картки.

Щодо реабілітації: спершу захисники проходять медичний огляд, щоб був зрозумілий стан їхнього здоров'я. Далі відбувається необхідне лікування, психологічне відновлення. Окрім цього, спеціалісти за потреби працюють з родинами повернутих додому.

Також звільнених з полону опитують, щоб встановити факти воєнних злочинів з боку ворога чи місця утримання інших українських полонених.

Хоча самий факт того, що українці повертаються з полону безсилями, зі слідами катувань і знущань говорить про порушення росіянами міжнародного права. Адже відповідно до Женевських конвенцій, будь-який незаконний акт чи бездіяльність з боку держави, що тримає в полоні, які спричиняють смерть або створюють серйозну загрозу здоров'ю військовополоненого, забороняються та розглядаються як порушення конвенції.

Україна зі своєї сторони дотримується Женевських конвенцій. У таборах, де ми тримаємо військовополонених, неодноразово були представники ООН, МКЧХ та іноземні журналісти. Чого не сказати про поведження та доступ до українців у таборах, в'язницях і катівнях Російської Федерації, як й умови їхнього утримання.

Нещодавно працівники Офісу Уповноваженого здійснили моніторинговий

візит до табору російських військовополонених. У ньому військовополонені мають право на зв'язок з рідними шляхом періодичних (по черзі) телефонних дзвінків, а також мають право на працю.

Харчування здійснюється за загальновійськовою розкладкою продуктів. Медзабезпечення військовополонених – на високому рівні. У медичній частині є стоматологічний кабінет, флюорографічний апарат та апарат УЗД. А у вільний час військовополонені мають змогу переглядати новини або грати у футбол на території табору.

Цікаво, що Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні оприлюднила звіт, у якому опублікована інформація про негативні аспекти утримання російських військових у полоні. Водночас я неодноразово зустрічався з головою Місії Матільдою Богнер та постійною координаторкою системи ООН в Україні Деніз Браун. І жодного разу вони не порушили питання поведження з російськими військовополоненими. До того ж хотілося б почути безапелюсні факти та аргументи, на яких ґрунтуються висновки Місії стосовно ймовірних порушень з боку української сторони.

Зазначу, що Україна дотримується Женевських конвенцій і міжнародного права. І ми маємо тиснути на міжнародну спільноту, аби й Росія дотримувалася Женевських конвенцій та гідно поводитися з військовополоненими.

Наразі знайти й забезпечити механізми захисту прав військових і військовополонених – є одним із головних завдань Офісу Омбудсмана. Нині багато рідних звертаються щодо створення військового омбудсмана в Україні, проте це завдання на сьогодні виконує Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Наразі для держави недоцільно створювати нові інституції та посади – це дозволить у складний економічний час зекономити необхідні кошти.

Офіс Омбудсмана – основна інституція, яка займається правом військовослужбовців і ми не тільки моніторимо, але й виконуємо контролюючу функцію. У нашій інституції є представники з різних напрямків, і, наприклад,

Представника Уповноваженого з прав людини в системі органів сектору безпеки й оборони Олександра Кононенка – цілком можна назвати військовим омбудсманом.

Також в Офісі регулярно відбуваються зустрічі, на яких представники різних державних установ (Міноборони, ЗСУ, СБУ, ГУР, Нацполіції, МВС, НІБ тощо) напрацьовують шляхи співпраці для допомоги родинам захисників.

Окрім цього, займаємося інформаційним роз'ясненням щодо соціальних виплат військовим і звільненим з полону та поновленням їхніх прав і прав рідних військовослужбовців.

Безперечно, Україна робить все з нашої сторони, щоб додому повернувся кожен. Наразі на рідній землі вже 2235 українців, які раніше перебували у полоні. Органи влади продовжують злагожено працювати, аби кожен український військовий повернувся на рідну землю (https://lb.ua/blog/dmytro_lubinetz/552599_borotba_kozhnogo_zahisnika_yak_rf.html). – 2023. – 20.04).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Яна Матвійчук, підприємця, член Ради Young Business Club

Яна Матвійчук: Хабарі за отримання дозволу на зброю стали «нормою». Що не так з правовим регулюванням обігу зброї в Україні?

В Україні складно купити зброю, бо процес бюрократизований і довгий. Часто легше дати хабаря, аніж пройти самостійно всі бюрократичні процедури по покупці та реєстрації зброї. Як подолати бюрократизм, ліквідувати корупцію і чому дозвільна система на зброю має бути ліквідована – читайте у статті.

Легалізація зброї в Україні: чи підтримують громадяни?

У травні 2022 року у Дії провели опитування серед українців щодо легалізації зброї в Україні. Питання звучало так: «Як ви ставитеся до володіння українцями зброєю?» Тоді майже

60% учасників опитування підтвердили, що вони підтримують володіння зброєю звичайними громадянами. Трохи більше 20% висловилися проти.

Тим не менш, дискусії про дозвіл на зброю для цивільних точилися ще до повномасштабного вторгнення росії в Україну. У переддень «великої війни» депутати провели перше читання законопроекту «Про обіг цивільної вогнепальної зброї» у якому йшлося про володіння цивільними короткоствольною вогнепальною зброєю. Проте цей законопроект зазнав критики і досі очікує другого читання.

Вже під час повномасштабного вторгнення міністр оборони України Олексій Резніков висловився на підтримку дозволу на зброю для цивільних. Ось що сказав Резніков: «Я переконаний, що це треба зробити. Тому що в Україні немає закону, який в принципі регулює обіг зброї. У нас лише відомчими актами це регулюється. Тому я дуже щиро вірю, що український парламент нарешті прийме закон, в якому буде все вноормовано».

Певна частина суспільства все ж виступає проти дозволу на зброю для цивільних, оскільки мають страх, що може зрости злочинність. Проте, як показав досвід, українці хочуть володіти зброєю, щоб мати змогу боронити себе та країну. У перші тижні повномасштабного наступу росії МВС видало українцям тисячі одиниць вогнепальної зброї. Як не дивно, люди використовували цю зброю для оборони міст від окупантів, ДРГ та мародерів. Велика кількість зброї у цивільних, зокрема, допомогла утримувати порядок у населених пунктах. Тобто, замість зростання злочинності вийшло навпаки – люди використовували зброю для власної безпеки та супротиву ворогу.

В Україні немає закону про зброю, натомість існує незаконна дозвільна система з офісами по всій Україні, яка видає населенню дозволи на купівлю зброї і робить це дуже погано. Про це поговоримо нижче у статті.

Як отримати дозвіл на зброю зараз?

Українці зараз можуть купити тільки мисливську зброю або зброю для спорту. Але отримати дозвіл на купівлю дуже складно, бо процедура максимально бюрократизована.

Починається все з того, що вам треба прийти особисто в офіс за місцем прописки, тому що, ніби, база власників зброї є онлайн, але відділи дозвільної системи не можуть обмінюватись між собою інформацією, тому якщо ви проживаєте в Києві, а прописані у Рівному – найімовірніше, вас відправлять оформлювати довідки саме у Рівне.

Або ви можете заплатити хабар і вам оформлять все значно швидше і в будь-якому відділі.

Якщо ви все хочете зробити чесно, то доведеться принести довідку від нарколога – «медична довідка 127/о», а також підтвердження проходження курсів поведження зі зброєю. Давайте будемо тут відверті з собою: ці процедури потрібні, але більшість платить хабар і всі довідки «малюються» без реальної перевірки майбутнього власника зброї.

Окрім того, потрібно привезти копії документів, що посвідчують особу та паперові квитанції про оплату держмит та зборів. Оплати неможливо зробити онлайн: спочатку ви стоїте в черзі для подачі документів, там вам видають заявку і квитанції на оплату, ви йдете платити в банк і заповнюєте заяву, знову подаєте весь анкет документів. Треба встигнути до 13:00, бо потім дозвільний центр закривається. У вихідний день зробити це неможливо. Звичайно, за хабар в кількості доларів все це можна зробити швидше і легше.

Потім ви чекаєте місяць, щоб вам дали зелений папірець («зеленка»), який дозволяє вам купити зброю протягом наступних трьох місяців. Якщо не встигли придбати, то процедура починається з початку.

Матвійчук Яна: досвід отримання дозволу на зброю

Я подала всі документи на дозвіл на покупку у грудні 2021, отримала «зеленку» у січні 2022, але зброю купити змогла тільки у жовтні 2022. У магазині за зброю я заплатила, але не забрала, бо моя «зеленка» була вже протермінована.

Тоді я знову подалася на дозвіл на покупку, отримала його в кінці грудня, пішла в магазин, забрала зброю і зі зброєю поїхала в дозвільний орган та подала заяву згідно з процедурою, оплатою нових квитанцій в банку на отримання

дозволу, зберігання та використання. Мені сказали, що «червону книжечку» отримаю через місяць. З позитивного: у магазині видають папірець з яким вже можна носити і використовувати зброю. Дозвіл – «червону книжечку» – я забрала в кінці січня 2023 року. Паперову червону книжечку треба обов'язково носити з собою. Обов'язково! Бо без цієї книжечки вас можуть затримати за незаконне носіння зброї! Дивно, чому по номеру зброї не можна в системі подивитись чи це дійсно моя зброя? Невже червона книжечка підписана від руки та з печаткою – надійніша?

Чому громадяни не можуть мати право купити зброю за наявності водійського посвідчення? При його отриманні всіх теж перевіряють у нарколога на адекватність. Невідомо...

Всі ці дозвільні системи існують незаконно, бо закону про зброю немає. Тому треба ці дозвільні процедури ліквідувати і дозволити українцям купувати зброю за наявності водійського посвідчення. Адже там всі ці документи є.

Ви запитаєте, а як же курси з поведження зі зброєю? По-перше, якщо ви дасте хабар, то ніякі курси, очевидно, ви вже не будете проходити. По-друге, стріляти у місті ви не будете – це незаконно. Ви будете користуватись зброєю у тирі, на спеціально відведеному тренувальному майданчику або у лісі. У тирі вас точно будуть консультувати співробітники тиру, бо вони не хочуть бути застрелені вами. А у лісі будуть консультувати ті, хто поїде з вами, бо вони теж хочуть бути неушкодженими.

Купити зброю має мати право будь-який громадянин, у якого є водійське посвідчення. Реєструвати номер зброї продавець може безпосередньо у магазині – для цього не потрібні тисячі чиновників та бюрократичні процедури дозвільної системи. Якщо купуєте зброю не в магазині, то переєструвати її на іншу людину має бути змога у нотаріуса – подібно до реєстрації власності на землю чи квартиру. Поки що в Україні система отримання дозволів на зброю дуже забюрократизована і корумпована. Лише створення та ухвалення законодавчої бази з урахуванням досвіду інших

країн дозволить спростити цей процес. Але на даному етапі це політичне рішення залишається підвішеним (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/matvijchuk/643573cda6c93/>). – 2023. – 11.04).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Дмитро Разумков, український державний діяч, політик.

Повернення 30 тисяч гривень військовим. Грошова сторона питання

Одразу після того, як Парламент підтримав правку «Розумної політики» і повернув нашим захисникам 30 тисяч, почали з'являтися закиди: «А де взяти на це гроші?»

Відповідаю. Детально і зрозуміло.

28 лютого 2022 року Кабінет міністрів України прийняв постанову N168. Нею запроваджено доплати у 100 тисяч грн для всіх, хто воює безпосередньо на лінії зіткнення з ворогом, а 30 тисяч – для решти військовослужбовців, строковиків, поліцейських, працівників ДСНС і інших структур, які теж беруть участь у захисті держави.

Тоді ніхто з представників влади не казав, що за рік цю доплату знімуть, а більшість тих, хто пішов захищати країну, отримуватимуть зарплату трохи більше за середню по країні.

Нагадаю, що ці виплати військові витрачають на купівлю собі амуніції, бронешитів, ремонт і заправку автомобілів для фронту. У всіх також є і свої родини, які мають гідно жити в тилу. Це все потребує грошей, і наші військові не мають щодня думати, як прогодувати родину, поки виконують завдання.

Будь-які закиди про те, що військові начебто не підтримують повернення надбавок, – брехня. Регулярно разом із колегами відвідую прифронтові райони, спілкуюся з нашими захисниками. Від жодного не чув позиції про те, що «давайте забирайте в нас кошти». Фронт розтягнутий на сотні кілометрів. Сьогодні ти в тилу, а завтра на лінії фронту під ударами ворога. Статися може будь-що, а бойове розпорядження можуть підписати з затримкою у тиждень, або й зовсім не підписати.

Повернемося до доплат. На прями запитання представників Парламенту урядовці відповідали однозначно – кошти у бюджеті є. Саме тому рішення Міноборони зняти доплати було неочікуваним для всіх.

Команда «Розумної політики» одразу відреагувала на цю несправедливість. 2 березня був зареєстрований законопроект N9071. Ним передбачалося повернення доплат у 30 тисяч. Одним із додаткових джерел фінансування пропонувалося обмеження зарплат для топ-чиновників 67 тисячами. Це нормальна оплата для них в умовах повномасштабної війни.

Однак законопроект всіляко блокувався керівництвом Парламенту і монобільшістю, досі не був внесений на розгляд. Саме тому ми вирішили піти іншим шляхом.

До іншого законопроекту N8312 була внесена нами правка N48. Вона і передбачає відновлення виплат у 30 тисяч грн військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, строковикам та поліцейським. Правка була підтримана 254 народними депутатами, сам закон в цілому отримав 277 голосів «за».

Так звідки ж беруться ці кошти?

По-перше, як вже казав вище, про нестачу коштів ніхто із урядовців не говорив до лютого 2023 року.

По-друге, у Держбюджет-2023 закладалося фінансування усього сектора безпеки і оборони на весь рік, у тому числі – зарплати захисникам. Бюджет приймався в листопаді 2022-го, а виплати скасували в лютому 2023-го.

По-третє, нещодавніми змінами до бюджету видатки на безпеку і оборону було збільшено ще на 518 млрд грн. За попередніми оцінками, на цей рік виплати військовим дорівнюють близько 150 млрд грн.

По-четверте, ми з командою «Розумної політики» пропонуємо ще одне джерело надходжень – це обмеження зарплат топ-чиновникам. Деякі з них зараз отримують сотні тисяч, а часом і мільйони гривень на місяць. Це неадекватно багато і з економічної, і з соціальної точки зору.

Ще раз повторюю для тих, хто каже із кав'ярень чи офісів за сотні кілометрів від

фронту про «обтяжливість» цього рішення для бюджету, – вийдіть і поспілкуйтеся з військовими. Вони, безумовно, воюють за країну, а не за гроші. Але це не означає, що на їхніх зарплатах держава може економити. Якщо зараз хтось і має затягнути пояси, то це точно не оборонці. Бо саме від них залежить, чи буде наша держава. Бо вирішується це на полі бою, а не в урядових кабінетах (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/razumkov/643577893976f/>) – 2023. – 11.04).

Блог на сайті «Освіта»

Про автора: Микола Варакін, головний спеціаліст відділу роботи із закладами професійно-технічної освіти департаменту інституційного аудиту Державної служби якості освіти України.

М. Варакін: онлайн негативно впливає на профнавчання

Дистанційне навчання з більшості професій – це незворотні освітні втрати, якщо...

Останні роки багато говориться про освітні втрати на рівні повної загальної середньої освіти через карантинні та пов'язані з війною обмеження. Утім, дистанційка негативно впливає і на професійне навчання. Публічна дискусія про це не менш варта уваги суспільства.

Уже впевнено можна стверджувати, що у професійній (професійно-технічній) освіті найбільш постраждала професійно-практична підготовка. Більшість практичних навичок неможливо набути вдома, адже спеціальне обладнання та інструменти зазвичай доступні лише в умовах виробництва.

Випуски 2020–2021-го і частково 2022 років можна віднести до незворотних освітніх втрат, оскільки дипломи видавали, зараховуючи як професійно-практичну підготовку, по суті, «віртуальні» уроки виробничого навчання без проходження власне виробничої практики.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти у своїй більшості не спромоглися організувати освітній процес за дуальною формою, яка досить поширена в країнах ЄС.

Це, зокрема, пов'язано з тим, що роботодавці не можуть забезпечити необхідної кількості робочих місць для здобувачів освіти.

Надолужити втрачене випускники минулих років зможуть хіба що безпосередньо в умовах виробництва, працевлаштувавшись за професією, яка вказана в дипломі.

Викликає занепокоєння позиція окремих фахівців-управлінців, які «щиро» переконані, що висококваліфікованого верстатника широкого профілю або кранівника можна підготувати у домашніх умовах з використанням лише смартфона.

За даними Інституту освітньої аналітики, станом на січень 2023 року з 670 закладів професійної (професійно-технічної) освіти 211 навчають дистанційно, 289 – змішано.

Зараз, здавалося б, питання належної професійної підготовки частково вирішене: Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 №466, визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання, зокрема і в профтехзах.

Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 26.03.2022 №273, дозволяє здобувати професійну (професійно-технічну) освіту в інших закладах без відрухування зі свого.

Однак проблемним залишається питання професійно-практичної підготовки здобувачів освіти, які навчаються дистанційно в межах України або перебуваючи за кордоном. Це також можуть бути незворотні освітні втрати. Їх можна спробувати уникнути, врахувавши європейський досвід. Приміром, аби запобігти освітнім втратам (компенсувати їх), у країнах ЄС звернулися до таких практик:

отримання професійної освіти у формі «навчання практикою» (у галузях економіки, які продовжували працювати в умовах пандемії);

коригування освітніх програм (для тривалого навчання) шляхом відтермінування професійно-практичної підготовки;

надання дозволів здобувачам освіти на короткострокову роботу за професією, що здобувається;

продовження (збільшення) терміну навчання (не більш як на рік);

забезпечення за рахунок держави рівних технічних можливостей (інтернет, гаджети) для всіх здобувачів освіти;

присвоєння кваліфікації за фактично досягнутим рівнем з наступним офіційним і безплатним підтвердженням набутих у процесі трудової діяльності професійних навичок.

розміщення на загальнодоступних онлайн-платформах великої кількості курсів, віртуальних тренажерів, симуляторів, віртуальної реальності (із залученням роботодавців).

Окремим інструментом, який дає змогу відтермінувати присвоєння кваліфікації, може бути повторна кваліфікаційна атестація (абзац другого пункту 9.7 глави 9 Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 №419).

Дистанційне навчання з більшості професій – це незворотні освітні втрати, якщо не вживати заходів, щоб запобігти або хоча б компенсувати їх (<https://osvita.ua/blogs/88926/>). – 2023. – 17.04).

Блог на сайті «Zaxid.Net»

Про автора: Степан Куйбіда, директор департаменту економічної політики Львівської ОВА, кандидат економічних наук

Туманне майбутнє ДФРР

Цього року має повернутись ДФРР. На перший погляд новина позитивна. Але є й інша сторона цієї медалі... Зараз у Верховній Раді України розглядається законопроект №9165, який нібито має на меті вдосконалити Державний фонд регіонального розвитку. І цей законопроект уже пройшов перше читання.

Чому я кажу «нібито»? Бо мені видається, що цей законопроект покликаний не покращити

ДФРР, а повністю змінити його суть та ідею, яка закладалась під час його створення.

Нагадаю, що Державний фонд регіонального розвитку задумувався, як джерело фінансування розвиткових проєктів, які відповідають державній та місцевим стратегіям розвитку, та покликаний вирішувати проблемні питання в регіонах. А найголовніше – це те, що ДФРР мав витіснити і замінити так званий «соцеконом», який полягає у банальному «засюванні» нардепами своїх округів для підтримання своїх рейтингів серед виборців.

Європейці щедро фінансували децентралізацію та реформу держуправління, щоб перетворити ДФРР на ефективний інструмент регіонального розвитку, а державну регіональну політику позбавити ганебної практики «ручняка» в розподілі коштів між регіонами, що ховає в собі безліч політичних ризиків та є передумовою розколу держави на «першосортні» та «другосортні» регіони. По факту вийшло, що міністерство, відповідальне за реформу, ліквідували швидше, ніж ганебну практику політичних субвенцій (соцеконом). Тепер дійшла черга до ДФРР, який хочуть перетворити із конкурсу розвиткових проєктів для виконання державної та регіональних стратегій регіонального розвитку на шоу громадських бюджетів. Як кажуть: у самурая немає мети, у нього є лише шлях.

А що нам від того спитаєте?

Львівщина, як й інші регіони, завжди могли розраховувати на фіксований розмір коштів ДФРР в розрахунку на область. Ці кошти дійсно розподілялися справедливо згідно з незаангажованими формулами. Наша область успішно реалізовувала проєкти за кошти ДФРР, які спрямовувалися на виконання стратегії розвитку Львівщини, за яку голосували депутати обласної ради, проєкт якої розробляли із широким залученням кращих представників експертної та наукової спільноти та бізнесу. Були роки, коли ми одночасно реалізовували понад тридцять проєктів на 360 млн грн і більше. Окрім соціальної інфраструктури (шкіл, садочків, лікарень, спортивних та культурних об'єктів) ми почали реалізовувати проєкти, що сприяли прискоренню економічного розвитку –

індустріальні та інноваційні парки, туристичні проекти тощо.

Зрозуміло, що після повномасштабного вторгнення росії в Україну говорити про ДФРР і розвиткові проекти було не на часі, бо усі кошти мали працювати на нашу оборону та національну безпеку. Зараз, коли ситуацію на фронті вдалось стабілізувати, законодавці та урядовці почали знову думати над тим, що ті регіони, які знаходяться далеко від фронту, мають розвиватись, а регіони, які постраждали від воєнних дій, потрібно відновлювати. Тому згадали за ДФРР. Але вирішили його трансформувати. Так і з'явився згадуваний на початку цього блогу законопроект №9165, який викликав дуже серйозні дискусії через кардинальну зміну філософії ДФРР.

Перше, це розподіл коштів фонду серед регіонів. Законодавець пропонує половину ДФРР віддавати на постраждалі внаслідок збройної агресії території, а другу половину – на всю іншу територію України. І це реально дивує, бо, на мою думку, для постраждалих регіонів має працювати повністю нова державна програма відбудови, за рахунок якої будуть відновлюватись території та громади, які постраждали від агресора. А в ДФРР повинна залишатись філософія, що закладалась від самого початку реформування регіональної політики – це змагальність ідей, які скеровані на стратегічний розвиток конкретного регіону.

Друге, і ще більш дискусійне – це введення на останньому етапі відбору проектів ДФРР відкритого голосування через «Дію». Ця ініціатива видається на перший погляд дуже демократичною, крутою, сучасною і так далі. Та то лише, якщо не вникати в деталі. Особисто мене вона найбільше дивує, бо остаточно може «вбити» ДФРР і перетворити на шоу із роздачею грошей великим громадам на проекти, які не будуть відповідати ні стратегії розвитку області, ні здоровому економічному обрахунку та й не будуть мати розвиткового характеру.

І взагалі, сьогодні на календарі ми маємо другу половину весни, а «правила гри» пройшли лише перше читання в Парламенті. Поки відбудеться друге читання, поки Уряд

розробить і затвердить нормативно-правову базу під ці нові «правила гри», то в кращому випадку буде уже середина літа. А коли ж проводити сам відбір проектів? А коли ж ці проекти реалізовувати? Чи не простіше цього року профінансувати ті проекти, які ми вже почали реалізовувати, але через воєнний стан були змушені поставити на паузу? А зміни в ДФРР вже вносити на наступний рік, обговоривши їх із експертним середовищем і почувши його думки та пропозиції.

Тим паче, що цьогоріч на ДФРР передбачено в держбюджеті лише 2 мільярди гривень, а це орієнтовно 50 мільйонів для Львівщини. Для порівняння: минулого року на відновлення гуртожитків для тимчасового перебування там внутрішньо переміщених осіб ми витратили понад 200 мільйонів гривень. Скільки ж розвиткових проектів ми зможемо реалізувати за 50 мільйонів гривень та ще й в такі стислі терміни? Думаю, що це питання можна залишити без відповіді.

Без відповіді я залишу і інше питання: для чого держава спонукала громади розробляти стратегії розвитку та включати туди найбільш стратегічні розвиткові проекти, якщо тепер від цього пропонують відмовитись і пропонують замінити банальним голосуванням у «Дії»? Може таки простіше зробити процес відбору проектів ДФРР більш прозорим і транспарентним?

Всі ці питання можна було б обговорити під час круглого столу чи хоча б якоїсь банальної зустрічі, але її потрібно організувати вже і зараз. Я розумію усю відповідальність, яка лягла на новостворене міністерство, але наші думки з регіонів можуть покращити ДФРР, не ламаючи його суть. Бо навіть найдосконаліший інструмент можна «зламати» при достатній кількості не до кінця продуманих змін (https://zaxid.net/tumanne_maybutnye_dfrr_n1562033). – 2023. – 20.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Відміна обов'язкового декларування бізнесцями закордоном, заборона фесерверків, навчання психології при підвищенні кваліфікації педагогів, проміжний звіт ТСК по гуманітарці – детально про усі 23 законопроекти, розглянуті Верховною Радою 11 квітня

1.Законопроект 9165, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували у 2023 році розподілити 50% коштів державного фонду регіонального розвитку рівними частинами між Донецькою, Житомирською, Запорізькою, Київською, Миколаївською, Сумською, Харківською, Херсонською, Чернігівською областями, а інші 50% – рівними частинами між іншими регіонами, при цьому інвестиційні програми і проекти відбиратимуться шляхом відкритого голосування громадян засобами Порталу Дія та підлягатимуть співфінансуванню з місцевих бюджетів не менше 10%, а для міст Києва та з населенням від 225 тис – не менше 50%.

2.Законом 8433, прийнятим в цілому, встановили як виняток з низки положень Бюджетного кодексу протягом воєнного стану та наступного за його припиненням бюджетного періоду за рішенням Уряду дозволити відкривати головним розпорядникам коштів держбюджету рахунки у Нацбанку для збору добровільних внесків від фіз/юросіб на заходи з нацбезпеки та оборони, відновлення, підтримки та розвитку України, з особливим режимом використання цих коштів, а саме: спрямуванням їх до спецфонду держбюджету та обліком, розподілом і використанням у визначеному Урядом порядку, а також створили у складі спецфонду держбюджету фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації, унормували використання коштів дорожнього фонду та фонду фінансування авіа-діяльності, формування фонду внутрішніх водних шляхів, місцевих запозичень та залишків коштів за деякими субвенціями місцевим бюджетам.

3.Законопроект 9107-1, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували установити заборону підсанкційній особі набувати/збільшувати істотну участь у банку, визначити підставою для застосування НБУ

заходів впливу до банку, якщо до банку або власника істотної участі у ньому застосовані санкції (в т.ч. через позбавлення/обмеження права розпоряджатись активами), а також на час воєнного стану наділити НБУ повноваженнями приймати щодо підсанкційного банку (в т.ч. із підсанкційним власником істотної участі) рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку (крім системно важливих) та про виведення з ринку системно важливого банку.

4.Законом 8205, прийнятим в цілому, визначили порядок, процедури та особливості припинення шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації державних унітарних підприємств за рішенням Фонду державного майна України (крім тих відносно яких прийнято рішення про приватизацію та щодо якого не відкрито провадження у справі про банкрутство), з підстав неподачі фінзвітності, непроведення інвентаризації, відсутності запису про відповідне майно у Єдиному реєстрі об'єктів держвласності, нездійснення основного виду економ.діяльності, відсутність основних засобів, невідповідність статуту вимогам законодавства, недійсність свідоцтва про реєстрацію; а також повноваження, розмір винагороди та правовий статус керуючого припиненням, термін припинення 6 місяців, який може бути продовжний ФДМУ.

5.Законопроект 8410, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували визначити вичерпний перелік підстав для відмови у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля та скорочену процедуру здійснення такої оцінки у разі усунення визначених недоліків, скоротити строк громадського обговорення повідомлення про плановану діяльність з 20 до 12 робочих днів, заповнення такого повідомлення здійснювати у цифровому форматі безпосередньо у Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля, скасування вимоги публікації його у ЗМІ.

6.Євроінтеграційним законом 7438, прийнятим в цілому, заборонили використання, продаж та/або передача у будь-який спосіб фесерверків (салютів, петард та інших

піротехнічних виробів для розваг) класів F2, F3, F4, заборонили використання щодо тварин будь-яких піротехнічних виробів та запровадили гуманні цінності та стандарти щодо людей і тварин у цій сфері (закон вступає в силу через 6 місяців).

7.Законо проєктом 9051, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували у період воєнного стану + 30 днів запровадити обов'язкову реструктуризацію зобов'язань споживачів за договорами про споживчий кредит, який не забезпечено заставою, або місцем постійного проживання споживача чи покинутим місцем проживання (зокрема, якщо споживач є ВПО).

8.Законо проєктом 9052, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували звільнити від оподаткування доходи, отримані позичальниками внаслідок обов'язкової реструктуризації зобов'язань позичальників за договорами про споживчий кредит, місцем постійного проживання споживача (зокрема, якщо споживач є ВПО) є окупована рф територія або на якій ведуться (велися) бойові дії (що пропонується проєктом 9051).

9.Законо проєктом 9158, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували спростити бюрократію при оформленні військовослужбовцям довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) як за результатами проведення відповідного розслідування (службового чи спеціального), так і без його проведення (якщо травма спричинена діями противника), а також уповноважити Міноборони встановлювати у особливий період порядок направлення медичних та інших документів до військової частини військовим закладом охорони здоров'я або територіальним центром комплектування та соціальної підтримки (військкоматом).

10.Законо проєктом 9154, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували військово-лікарську експертизу здійснювати не лише військово-лікарськими комісіями, які створюються при територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки і закладах охорони здоров'я Міноборони, СБУ та Держспецзв'язку, а і закладах інших секторів

безпеки і оборони, а також при державних та комунальних закладах охорони здоров'я.

11.Постановою 9106 взяли до відома проміжний звіт ТСК ВР з питань розслідування можливих порушень у сфері гуманітарної допомоги та неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення ВПО та спрямували цей звіт Президенту, Прем'єр-Міністру, а також відповідного реагування Уряду, РНБО, усім правоохоронним органам, НАЗК, ФДМУ, начальникам обласних військових адміністрацій та Київської міської військової адміністрації, головам міських рад обласних центрів та міста Києва.

12.Постановою 9181 на період дії воєнного стану в Україні + 30 днів уповноважили начальників Берестівської сільської та Андріївської селищної військових адміністрацій Бердянського району Запорізької області здійснювати повноваження місцевих рад, їх виконавчих комітетів та сільського/селищного голову на відповідних територіях.

13.Євроінтеграційним законо проєктом 6516, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували вдосконалити підстави надання дозволу на імміграцію, визначити обставини, за яких факт перебування у шлюбі з громадянином України або іммігрантом не визнається підставою для надання цього дозволу, зменшити строк розгляду заяви про надання дозволу на імміграцію з 1 року до 6 місяців, уточнити наслідки вилучення посвідки на постійне проживання (примусове повернення чи примусове видворення особи), врегулювати отримання посвідки на постійне проживання особами, які неповнолітніми дітьми прибули в Україну разом зі своїми батьками і не могли мати паспорт громадянина ех-СРСР, але були прописані разом з батьками.

14.Законо проєктом 6490-д, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували змінити процедуру проведення конкурсного відбору на посаду Голови Держмитслужби, передбачити відбір та залучення міжнародних експертів, встановити чіткий алгоритм прийняття рішень конкурсною комісією та внесення подання Прем'єр-міністру на

одну кандидатуру (переможця конкурсу), надати право новому Голові Держмитслужби формувати кадровий потенціал митних органів шляхом призначення своїх заступників за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій такого Голови, скасувати погодження з Міністром фінансів призначення на посади та/або звільнення з посад керівників середньої ланки (зокрема начальників митниць та директорів департаментів центрального апарату) та положень про територіальні органи, а також запровадити щорічний зовнішній незалежний аудит ефективності діяльності митних органів, негативний висновок за результатами проведення якого є підставою для звільнення Голови.

15.Законом 8064, прийнятим в цілому, дозволили передачу виконавчих проваджень від приватного виконавця, який зупиняє діяльність, до приватного виконавця, який здійснює заміщення і до іншого виконавчого округу, встановили спрощений порядок зупинення діяльності приватного виконавця за його заявою за наявності в нього на виконанні незавершених виконавчих проваджень за умови попереднього вирішення питання про заміщення, скасували погодження заміщення приватного виконавця зі стягувачем, а також до набрання чинності законом щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором, зупинили вчинення виконавчих дій, заборонили заміну стягувачів якими є рф, її громадяни та юр.особи, зареєстровані за законодавством рф або із бенефіціарами з рф.

16.Законо проєктом 8292, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували на період воєнного стану + відбудовний період можливість створення у слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби секторів максимального рівня безпеки для відбування покарання засуджених до довічного позбавлення волі, врегулювати питання перебування у таборах для тримання військовополонених, засуджених до позбавлення волі на певний строк або довічного позбавлення волі, а також можливість створення у виправних колоніях секторів для відбування покарання засудженими неповнолітніми за

умови забезпечення їх ізоляції від засуджених повнолітніх.

17.Законом 7632, прийнятим в цілому, встановити норму про не нарахування та не сплату податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, починаючи з місяця, в якому відбулося руйнування об'єкта, що підтверджується актом огляду об'єкта, складеного органом державної влади (наприклад, ДСНС України чи її територіальним органом) чи органом місцевого самоврядування, а також відмінили обов'язок платників податку щодо подання податкової декларації, якщо такий платник отримував доходи, у тому числі іноземні доходи, які не включаються до оподаткованого доходу, доходи виключно від податкових агентів, від операцій продажу (обміну) майна, дарування, неоподатковувані доходи або за нульовою ставкою оподаткування, доходи у вигляді об'єктів спадщини.

18.Законом 8378, прийнятим в цілому, запропонували перерозподілити кількість годин, передбачених для обов'язкового щорічного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, виділивши не менше 10% загальної кількості годин на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у питанні надання психологічної підтримки учасників освітнього процесу.

19.Законо проєктом 5762, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували спросити умови виробництва дистилятів суб'єктами малого підприємництва, спирт коньячний та плодовий, зерновий, винний і пивний дистиляти, дистилят виноградний спиртовий, інші спиртові дистиляти віднести до спиртових дистилятів, встановити вимоги до їх виробництва та обігу, до матеріально-технічної бази малих виробництв дистилятів, надати право суб'єкту господарювання з ліцензією на виробництво спиртових дистилятів та спиртних напоїв здійснювати оптову торгівлю спиртовими дистилятами власного виробництва, підставами для анулювання ліцензії визначити рішення суду про встановлення факту використання придбаних спиртових дистилятів/розливу у споживчу

тару чи реалізацію придбаних спиртних напоїв або рішення суду про встановлення факту виробництва/реалізації малим виробництвом дистилатів в обсягах, що перевищує об'єм виробництва продукції.

20. Законом проєктом 9030, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували скасувати необхідність отримання малими виробництвами виноробної продукції ліцензії на здійснення діяльності з виробництва алкогольних напоїв, натомість створити Реєстр малих виробництв виноробної продукції, зменшити вимоги до матеріально-технічної бази малих виробництв виноробної продукції, процедури звітності, дозволити розлив вина у металеві банки із харчового алюмінію, а також кеги із алюмінію та нержавіючої сталі.

21. Законом 8092, прийнятим в цілому, на період тимчасової окупації рф території України, зареєстрованим місцем проживання неповнолітніх осіб встановили вважати зареєстроване місце проживання їх батьків або

інших законних представників чи одного з них, з ким проживає неповнолітня особа.

22-23. З огляду на позицію Міноборони не підтримали законо проєкти 8028 щодо забезпечення добровольчих формувань територіальних громад індивідуальною штатною зброєю та боєприпасами до неї, транспортними засобами та паливно-мастильними матеріалами, а при виконанні бойових розпоряджень – речовим забезпеченням, в системі ЗСУ та 8259 щодо надання можливість ДФТГ набувати статусу юридичної особи з самостійним бухгалтерським обліком і матеріально-технічним забезпеченням, дозволу зберігання стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них у місцях розташування (постійної дислокації) ДФТГ (https://censor.net/ua/blogs/3411454/vidmina_obovyazkovogo_deklaruvannya_bijentsyamy_zakordonom_zaborona_feyerverkiv_navchannya_psyhologiyi). – 2023. – 11.04).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 7 (249) 2023

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:

А. Бергелська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:

Н. Крапіва

Підп. до друку 27.04.2023

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 3,83.

Наклад 21 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net